UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Consiliorvm Sive Responsorvm Avgvstini Beroii Bononien. I. C. Praestantissimi Volumen ...

Cum Summariis, & Indice rerum, ac verborum locupletissimo

Iurisdictionum, Iudiciorum, & Criminum materias distinctè continens

Bero, Agostino

Venetiis, 1577

Consilivm CXLIIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96538

Visual Library

locus inferior intãtũ ſeruit ſuperiori recipiẽdo aquã pluuiã decurrẽtẽ per locũ cõſuetũ, q uicino inferiori aliqd facere nõ licet, quo minus aqua naturaliter decurrere poſſit per locũ, & riuũ cõſuetum, etiã q inferiori noceat, cũ ipſius loci natura noceat, nõ autẽ aqua: nec ex eo, q aqua arenoſa decurrat, nocere dicitur, neque ex hoc eſt amouẽda, qa hoc uitiũ naturale eſt, & nõ uicini, d. l. fluminũ, §. uitiũ: & dicit tex. in l. in ſumma, §. ideo labeo, ff. de aqua plu. arcẽ. q ſi aqua pluuia in agro tuo locũ excauauit, per quem aqua ad prædia uicinorũ decurrat, uicini aduerſus te agere nõ poſſunt: & in d. §. denique, il 2. dicitur, q ſẽp natura loci inſpici debet, ut loca inferiora ſeruiãt ſuperiori in recipiẽdo aquã pluuiã à ſuperiori proueniẽtẽ ex ratione ſupra dicta, maximè quãdo concurrit lõga cõſuetudo, quæ ſeruãda eſt, perinde ac ſi ſeruitus impoſita fuiſſet: quæ omnia optimè caſui noſtro ad fauorẽ Sebaſtiani cõueniũt. Nec obſtat d. l. ſicuti, §. ariſto, ĩ uerſ. alphenũ ſcribere ait poſſe ita agi, ius illi nõ eſſe in ſuo lapidẽ cædere, ut ĩ eũ fundũ fragmẽta cadãt, Quia loquitur quãdo manu, & factu hominis in alienũ immittitur, nõ autẽ natura mediãte aqua pluuia, ut dictũ fuit. Nec aduerſatur l. apud trebatiũ, in princ ff. de aqua plu. arcen. quia in primis ille tex. magis Sebaſtiano fauet, dũ præſupponit Sebaſtiano, ſicut cuilibet licitũ eſſe in ſuo fundo facere, & inſtituire fullonicas, ſeu riuulos, & ex his aquã in fundũ uicini immittere, quam q permittat cõtra ipſum actione aquæ pluuiæ arcẽdę agi. Secũdo loquitur ille tex. quãdo aqua oritur in fundo alicuius per fontẽ in eo exiſtẽtẽ, & dominus fundi fullonicas, ſeu riuulos faceret, per quos aquã in fundũ uicini immitteret, nã cõtra ipſum faciẽtẽ riuulos actione aquæ pluuiæ arcẽdæ agi nõ poteſt: Sed ſi aquã ex fonte corriuaret, uel ſi ſpurcã immitteret in fundum uicini, poſſet impediri, ut ibi: At in caſu, de quo agitur, aqua nõ oritur in fundo uicini, ſed ex ſuperiori loco p riuũ, ſeu torrẽtẽ in ſuũ fundũ decurrit, ideò poteſt illam auertere, & curare in toto, uel in parte, ne aqua ſibi noceat, quãuis hoc modo uicino noceatur, ut ẽ tex. in d. l. 1. §. idẽ labeo ait, ſi uicinus, ff. de aqua plu. arcẽ. Præterea aliud eſt ex fundo ſuo aquã ſpurcã, hoc eſt fętidã, & corruptã, in fundũ uicini immittere, & hoc nõ licet, d. l. apud trebatiũ cũ alijs allegatis, & ita declarat Paul. de Caſtro in d. l. apud trebatiũ, aliud eſt aquã pluuiã arenoſã, & turbidã immittere de fundo ſuperiori in inferiorẽ p riuũ cõſuetũ, put in caſu occurrẽti, & eſt iure permiſſũ, l. fluminũ, §. uitiũ, ff. de dam. infect. Nec obſtãt ultimo loco adducta contra Sebaſtianũ ex mẽte Alberi. in d. §. ariſto, quia procedũt, quando ex fundo, uel domo manu mea aliquid in alienum proijcio, quod nõ ſit aqua pluuia. Secus, ſi etiam facto meo aquam pluuiam diuerto, uel immitto, ut mihi proſit, licet incidenter, & in conſequentiam uicino inferiori noceat, per iam dicta: Ex quibus ad fauorẽ Sebaſtiani prædicti cõcludendũ, & pnũciandũ fore magis de iure exiſtimo. Laus Deo.

SVMMAE.

1 *Aſſertio, & affirmatio in precibus, & reſcriptis facta idem, quod confeſſio operatur, & contra ipſum præcantem probat.*
2 *Reſcriptum gratioſum ipſo iure ex ſubreptione, & obreptione uitiatur, Secus in reſcripto ad lites:*
3 *Et quid, ſi reſcriptum plures gratias contineret.*
4 *Reſcriptum non modo gratioſum, ſed etiam ad lites eſt in totum ipſo iure nullum ex taciturnitate ueritatis, aut expreſſione falſitatis ſcienter facta, & num. 10.*
5 *Doloſè fieri dicitur id, quod fit ſcienter.*
6 *Suſpitio omnis metus, ſuggeſtionis, & æmulationis ceſſat in ſuperiore, ac in uiro iuſtiſſimo, & integerrimo.*
7 *Imperanti reſcriptum incumbit onus probandi poſita ... ſuper quibus illud fundatum fuit.*
8 *De iure mentio facta intelligitur de communi, non autem ... ſtatutorum, quãdo etiã de ſtatutis fuit poſtea expr...*
9 *Reficere, & de nouo facere ſunt penitus diuerſa, & ...*
11 *Aqua, ſeu eius proprietas eſt illius, in cuius fundo, & ... ginem habet, & num. 71.*
12 *Aqua non poteſt quis ſine licentia domini uti maximè ... domini præiudicium, & num. 71.*
13 *Priuilegium conceſſum de re aliqua, cuius dominium, uel ... tempore conceſſionis eſſet alterius, non ualet, niſi ... dominio, uel poſſeſſione mentio fiat.*
14 *Reſcriptum in graue alterius præiudicium conceſſum ... cialem mentionem iuris alterius, & aliàs conceſſum ... certa ſcientia non noceret.*
16 *Molendinum iuxta canale, ſeu riuum faciendi poteſtate ... per quod ſpatium longe à canali, uel riuo fieri poſſit.*
17 *Gratia, & priuilegio quis propter abuſum priuari debe...*
18 *Permiſſum in uno dicitur in alio denegatum.*
19 *Riuum, & canalem mutare, & aquam per alium loc... re, an, & quando liceat domino, per cuius agrum ... citur, & quando non, & num. 20.*
21 *Aquæ ducendæ per agrũ alicuius ſeruitutem habẽs p... pro cõmodo ſuæ ſeruitutis reficere, deprimere, & al... inuito domino, abſque tamen incommodo, & iniuria...*
22 *In conceſſione principis ſemper à lege tacitè ſubintelli... ditio, ſi alicui damnum, & præiudicium non infera...*
23 *Damnum alterius modicum de iure communi ad impedi... quid non conſideratur, ſed ſolum magnum, & nota...*
24 *Et quando etiam quodlibet damnum leue, & modicum ... tur, & comprehendatur.*
25 *Verba conditionaliter expreſſa etiam in minimo uerif...*
26 *Reſcripta in terminis iuris communis conceſſa ſemper ... telligi, ut aliquid ultra ius commune addant.*
27 *Lucri amiſſio quando appellatione damni, & præiudi... hendatur, & num. 29.*
28 *Præiudicij appellatione etiam lucri amiſſio continetur.*
29 *De lucri amiſſione idem, quod de dãno iudicari debet, ... ris, et gratia principis cõſideratio dãni, ſeu præiudicij ...*
30 *Molẽdinũ, p quod lucrũ alterius molẽdini, quod quis ... habuit, auferatur, ſeu minuatur, ab alio fieri nõ põt, & ...*
31 *Aquæ curſus impediri non poteſt à domino fundi in ... habentis ſeruitutem, & ius ducendi aquam per ... ad ſuum molendinum.*
32 *Curſus tanti temporis, cuius memoria in contrarium non ... habet uim tituli, & conſtituti.*
33 *Aquæ ducendæ ſeruitus abſque titulo præſcribitur, & ... pore contra ſcientem, & contra ignorantem.*
34 *Molendinum quando quilibet in ſuo facere poteſt, ſi ca... rius, aut aqua ſit plurium priuatorum communis.*
35 *Aquæductus, & riuus, per quem aqua ducitur, ab ... cipis fuiſſe præſumitur.*
36 *Monumentis antiquis, & famæ publicæ in antiquis eſt ...*
37 *Contra impedientem aquæ curſum in totum, uel pro ... remedio agatur.*
38 *Molendinum in canali, ſeu riuo priuato dominus illius ... poteſt, dummodo uicinis, ſeu habentibus molendin... riuus, aut inferius magnum incommodum non infera...*
39 *Molendinum ſuperius habens an pro utilitate ſui molend... aquam in præiudicium habentis molendinum inferius ... re, aut reſtagnare.*
40 *Molendino alicuius penitus deſtructo, quando, & qu... alius aquam præoccupare poſſit, ut dominus molend... cti illud amplius reficere nequeat, & num. 100.*
41 *Aqua quando dominus loci liberè uti poßit, poſtquam ... cum ſuum priuatum ingreſſa fuit, & num. 72. & ...*
42 *Aquam, ſeu riuum deprimere, & alleuare facilius ... tur, quàm mutare, & diuertere.*
43 *Sed neutrum etiam domino loci facere licet cum præ... bentis ſeruitutem ducendi aquam, aut uicinorum ...*

& habentium molendina.
Aqua inuito domino quis uti non poteſt.
Aquæ ex quibus quoad proprietatem, & poſſeſſionem aliquorum eſſe probetur.
Aquam alteri concedere quando poſſit dominus, uel ille, cui uſus aquæ fuit conceſſus, & num. 47.
Molendinum ſuperius cum præiudicio molendini inferioris quando fieri poſſit, & quid è contra, num. 49.
Refectio facilius conceditur, quàm de nouo facere.
Tertio perito electo, quomodo ſit iudicandum.
Relatio peritorũ poteſt re integra mutari, & corrigi etiã ex interuallo, & ultimæ factæ ad declarationẽ primæ potius eſt ſtandũ.
Probatio ex rei euidentia nunquam cenſetur ſublata.
Peritos ad loca expenſis partium mittere iudex pro ſui informatione quandocunque, & quotieſcunque poteſt.
55 Interlocutoria, à qua non fuit infra decem dies appellatum, tranſit in rem iudicatam, ſicut quælibet alia ſententia.
Sententia continens iuris errorem expreſſum, & notoriam iniuſtitiam eſt ipſo iure nulla, nec unquam tranſit in rem iudicatam, Secus ſi contra ius litigatoris lata eſſet:
Et quando errorem iuris expreſſum, & notoriam iniuſtitiam contineat, & contra ius litigatori lata dicatur.
Hiſtoriographorum teſtimonium eſt ſtandum.
59 Reſcriptum, & priuilegium in filo, ſigillo, & ſubſcriptione deficiens fidem non facit.
60 Reſcripta imperialia ſolent in prima, non autem in tertia perſona concedi, & conceſſa contra ſtylum præſumuntur ex curia imperiali non emanaſſe.
61 Reſcriptum ex falſa grammatica uitiatur.
62 Reſcriptum derogatorium iuris alterius debet habere clauſulam non obſtante:
63 Lotharius tertium Romanorum Imperator quo tempore fuerit.
64 In reſcriptis multa ex iuris diſpoſitione ſeruanda eſſent, quæ hodie non ſunt in uſu.
65 Exemplo legitimè tranſumpto eſt fides indubitata adhibenda.
66 In domino Imperatoris in dubio cenſentur fuiſſe illa, quæ in bonis alicuius priuati fuiſſe non reperiuntur.
67 Donatio, & conceſſio facta à principe etiam de re aliena, & priuatorum ualet etiam ad præiudicium dominorum, qui infra quadriennium ſolum contra principem agere poſſunt.
68 Meum quod eſt præſcriptione, nõ poteſt ex alia cauſa meum fieri.
69 In beneficium concedere idem reportat, quod in feudum cõcedere.
Aquæ uſum habens etiam uſum adiacentis prædij ab utraque parte riui habere debet.
72 Aqua quando efficiatur illorum, per quorum prædia decurrere incipit, ut illi ea uti, eamque ad commodum ſuum, quo uelint, diuertere poßint, & quando ſecus.
73 Aqua, quæ ex flumine publico ducitur, differt ab illa, quæ in prædio, ſeu fonte alicuius priuati oritur, & quomodo.
74 Aqua decurrens per locum, qui ab una parte habeat uicina prædia unius, & ab alia prædia alterius, dicitur eſſe in eo loco communis, te de eo loco alteri nõ licet, inuito alio, aquã extrahere.
75 Re communi quomodo unus ex ſocijs uti poſſit, & quomodo non.
76 De titulo ſi conſtet, nõ eſt ad aliquã temporis curſus reccurrendũ.
77 Ex curſu tẽporis immemorialis ius acquiritur abſque aliquo titulo. Et quid ſi ultra hunc curſum allegaretur titulus, qui eſſet nullus, & iniuſtus.
78 Curſus temporis immemorialis ſimpliciter allegatus magis inficitur, quàm titulus etiam in caſu, in quo de aliquo priori titulo conſtaret.
79 Exceptiones plures diuerſas, & fortè contrarias licet excipienti allegare.
80 Dominij probatio eſt difficilis.
81 Curſus temporis immemoriali per ſe abſque alia probatione facit titulum præſumi, immò de per ſe titulus eſſe dicitur.
82 Titulus iuſtus in præſcriptione quando requiratur, & quãdo non.
83 Aquæ, uel riui priuati dominium habere non eſt contra ius commune.
84 In bona fide conſtituunt titulus coloratus, ignorantia rei alienæ, & longiſſima poſſeſſio.
85 Seruitutes reales, & iura incorporalia cum ſola poſſeſſione bonæ fidei abſque aliquo titulo præſcribuntur.
86 Præſcriptio non uitiatur ex allegatione tituli inualidi, quando in ea titulus non requiritur.
Bonas fides quomodo præſumatur.
87 Ex curſu temporis immemorialis ſeruitus, dominium, aut aliud ius acquiritur ſine ſcientia, & patientia aduerſarij, & abſque eo, quòd quis fuerit uſus iure ſeruitutis, uel alio iure: Secus in curſu longi, uel longiſſimi temporis.
88 Ex curſu tẽporis immemorialis quomodo, et quo iure acquiratur.
89 Curſus temporis immemorialis tàm contra ignorantes, quàm contra ſcientes locum habet.
90 Contra principem etiam ignorantem quomodo iura imperij præſcribi poſſint, & num. 92.
91 Aquam ducendi ius habere eſt de regalibus, & quando nu. 93.
94 Molendinum ſuper flumine publico, uel de eius aqua an ſine licentia, & uoluntate ſuperioris, ac principis fieri poßit.
95 Quid ſi flumen ſit priuatum.
96 Domini conditio rem etiam in meliorem ſtatum commutando fit deterior, quando aliquid contra eius uoluntatem fieret.
97 Molendinum ſuper aqua communi licitum eſt omnibus in ea communionem habentibus facere, Secus ſi aqua eſſet alterius tantum prius ſuper illa molendinum habentis.
98 De meo, & in meo quis non poteſt, me inuito, ad libitum ſuum diſponere, non conſiderata aliter alicuius utilitate.
99 Hominibus prohibitum eſſe non debere id, quod pecoribus, & auibus eſt conceſſum, & denegari nõ poteſt, quomodo intelligatur.
101 In flumine publico quãdo aliquid fieri poßit propter maiorẽ utilitatem facientis, quam eſſet alterius damnũ, & incommodum.
102 Fruſtra petitur id, cuius factum nihil, uel parum operatur.

EPITOME.

MOLENDINVM reficere iuxta eundem canalẽ, & antiquũ nõ ſolũ in eodẽ loco, ſed etiã in alio aptiori, magisq; idoneo ſi alicui fuit à principe cõceſſum, ſine tamen alterius præiudicio, & iuſtitia ſuadẽte, ꝙ forma antiqua alterari, & aqua canalis mutari, & à ſolito curſu diuerti, nouusq; canalis fieri non poſſit.

Et quomodo hæc conceſſio intelligatur.

ET ſi aliquo modo alij ex hac confectione, ſeu refectione molẽdini damnũ, & præiudiciũ inferatur, ꝙ non poſſit cõfici, neque refici, hic plenè probatur.

CONSILIVM CXLIIII.

IN cauſa, quam habẽt Magnificus eques, ac patritius, & Senator Bononienſis do. Marcusantonius Marſilius, illi de Giglio, & cõmune, ac homines Sãcti Ioannis cõtra Lactãtiũ de Formagliarijs ſuꝑ molẽdino, quod Lactantius ſuper quodã canali ꝑ fundũ ſuũ decurrẽte facere intẽdit, prętermiſſis argumẽtationibus hinc inde fieri ſolitis, dicã cõcluſiuè ea, quæ ueritatẽ cauſæ concernũt, ſuper duobus principaliter inſiſtendo, quorũ primũ eſt, an dicto Lactantio liceat uirtute reſcripti ſeu breuis apoſtolici ab eo impetrati dictũ molendinũ cõficere. Secũdũ, præſuppoſito nõ licere, an hoc ſibi de iure cõmuni, & ſtatutorũ ciuitatis ſit ꝑmiſſũ.
¶ Ad primũ reſpõdeo nõ licere, in primis, quia dictũ reſcriptũ gratiã, & indultũ cõtinet nõ ſolũ reſpectu refectionis ꝑmiſſæ, quia de iure hoc nõ eſt ipſi Lactãtio cõceſſũ, vt infra dicetur, & maximè ex ijs, quę uoluit Bar. in l. quo minus, in 14. q. ff. de flum. ſed etiã reſpectu licẽtię, quæ ex forma ſtatutorũ, & prouiſionũ ciuitatis Bononiæ ſpectat ad Reuerẽdiſſimũ Dominũ Gubernatorẽ, & ad Magnificũ Regimẽ eiuſdẽ ciuitatis, ꝓut ipſe Lactãtius in ſuis pręcibus affirmauit,
1 quæ † aſſertio cõtra ipsũ probat, idẽq; operatur, quod cõfeſſio, l. cũ precũ, C. de liber. cau. & cõſequẽter cũ dicatur eſſe priuilegiũ iuxta ea, quæ habẽtur in rub. & in c. 1. de reſcript. ꝑ illũ tex. ꝓpter ſubreptionẽ, &

obreptionē,ſecūdū quod hæc duo capiūtur in c. ſup
literis,& in c.cū dilecta per Abb.in 2.col.poſt Inno-
cen.extra de reſcript. cum ſi.dictum reſcriptum gra
tioſum fuit,& eſt ipſo iure nullum,& nullius momē
2 ti:nā†licet ſubreptio,ſiue obreptio ipſo iure nō uitiet
reſcriptum ad lites,niſi ut habetur,& diſtinguitur,in
d.c.ſup literis,& p Abb.in c.ſedes, de reſcript.tamen
ipſo iure uitiat,& annullat reſcriptum gratioſum,c.
ad audientiam il 2.Abb.& alij,in c. cæterum,in 1.q.
de reſcrip.& in d.c.ſedes,& doct.in d.c. ſuper literis,
& ſi reſcriptum unum tātum gratiā cōtineat,eſt nul
3 lum in totum,†ſi uerò plures,eatenus uitiatur, qua-
tenus ſubreptio,ſeu obreptio ſe extendit,& reſpicit,
c.ſi eo tēpore,de reſcri.in 6.niſi ſubreptio,uel obrep
tio fuiſſet cauſa cōcedēdi omnes gratias ī reſcripto
cōtētas,d.c.ſup literis,ut expreſsè habetur per Abb.
4 in d.c.ſedes in ult.not.quādo†uerò ex dolo,& frau-
de, hoc eſt ſciēter ueritas tacita, aut falſitas expreſſa
fuiſſet,tūc reſcriptū nedū gratioſum,ſed etiā ad lites
eſſet ī totū ipſo iure nullū,d.c.ſup literis,ibique doct.
& Abb.in d.c.ſedes in ultimo notabili:Ex quibus in-
ferī,ꝙ ſtāte ſubreptione, ſeu obreptione , reſcriptū,
et gratia ipſo iure nōvaluit,mēdaxq́; precator debet
impetratis carere,& cōſequēter ipſi Lactātio quoad
licētiā datā nō opitulatur, quin illā habere teneatur
à Reuerendiſſimo domino Gubernatore, & à Regi
mine ciuitatis,ad quos ex forma ſtatutorū tales licē-
tias dare ſpectat,ut Lactātius in reſcripto, ſeu in pre
cibus fatetur iuxta d.l.cum precum:Nec quoad hoc
prodeſt breue apoſtolicū , quod ipſo iure nullū fuit ,
qa nō entis nullæ ſunt qualitates iuribus uulgaribus.
& l.4.§.cōdēnatū,ff.de re iudic. & ideò circūſcripto
breui,&gratia nō attēta,res remanet ſub diſpoſitiōe
iuris cōis, ſeu ſtatuti, uel ꝓuiſionis loci , quę in loco
ius cōmune eſſe dicitur,ut in § ius autē ciuile, Inſtit.
de iure natur.gētiū,& ciuili, & habetur in c.1.de cō-
ſtit.ut probatur in l cōmodiſſimè, & l. poſthuma, ff.
de liberis,& poſthumis,l.ſi pater filio,ff.de uulgar.&
pupillar.& l.1.§.ſed,& ſi quis,ff.de uētre in poſſ.mit
5 ten.Falsū autem fuit narratum ſcienter,†& ſic dolo
sè iuxta l.uerius,ff.de ꝓbat.Hoſtiē.& Abb.in d.c.ſu-
per literis in gl.in uerbo ſimplicitatē in 4.col.dū ex-
poſitum fuit,ꝙ extarent æmuli in ciuitate Bononię,
ex quorum ſuggeſtionibus licētia ipſi denegata fuiſ-
6 ſet,†quoniā cū licētia deberet procedere ab ipſo Re
uerēdiſſimo domino Gubernatore tūc Archiepiſco
po Sipontino,uiro iuſtiſſimo,& integerrimo,cui po
ſtea breue fuit directū, ciusq́; exequutio commiſſa ,
nec nō à uiris quadraginta nobilibus,& ſeueriſſimis,
(quod quidē fuit omiſſum in reſcripto narrari) pro-
fectò ceſſare debuit omnis ſuſpitio ſuggeſtionis, &
emulationis,ac metus,ut eſt tex.notabilis,in l.nō eſt
uerisſimile,in principio,ff. quod metus cauſa, & l.ad
inuidiā, C.eodem tit. Præterea ꝙ Lactātius haberet
æmulos, ex quorū ſuggeſtione licētia ſibi denegata
7 fuiſſet,debuit ipſe probare, quia † impetrāti incūbit
onus probādi ea,quæ in reſcripto poſuit, ſup quibus
reſcriptū, ſeu gratia fundatur c.2. & ibi Abbas in ſe-
cundo notabili de reſcriptis,Io.An.in c.1.de litis cō
teſtatio.in 6. & Abb.in c.fin. de præſumptio. ¶Fuit
etiā expreſſum falsū,dū in literis fuit expoſitū,ibi La
8 ctātio fore licitū de iure, (& † ſic cōmuni,nō autem
de iure ſtatutorum,quia poſtea de illis etiam in lite-
ris expreſsè dicitur , iuxta quæ habētur in c.cauſā de
reſcript.) reficere molēdinum ſuper incili,ſeu cana-
li,ſeu formula,quibus nominibus appellatur riuus,ꝑ
quē aqua decurrit iuxta tradita à Bart. in l. quo mi-
nus in 12.quæſt.ff.de fluminibus: Quod tamē eſt fal-
ſum,ueluti infra in ſecūdo dubio plenè dicetur; nec
etiā dictū molēdinū reficere eſt ei permiſſum ex for-
ma ſtatutorum, quæ loquūtur ſolo de nouo
9 no faciēdo,nō autē de reficiēdo,†quæ ſunt
diuerſa,ut in c.iudæi,& c.cōſultit,extra de
in l.fin. C. eodē titu.& l.1.§.opus nouū,cum
allegādis.¶Fuit adhęc pro parte ipſius Lact
sè ſubreptum,& ſciēter iuxta notata per d
uerbo ſimplicitatē, & ibi doctores maximè
eo, ꝙ omiſit narrare, & tacuit , qualiter ſu
canali à latere ſuperiori , ac etiā inferiori ſu
molendina diuerſarū perſonarū, & uniuer
cleſiarū, quibus ſeruitus aquæ ducēdæ per
ſius Lactantij debetur, & de quarum præiu
ctatur, unde reſcriptū ex hoc debet dici ſub
10 †quoniā ſi id fuiſſet expreſſum , quamuis
idem conceſſiſſet, non tamen ita facile con
& propterea ſubreptitium dici debet,ut pro
d.c.ſuper literis,ubi doctor.omnes hoc uol
poſtulaſti,cū c.ſequē.ibique Imo.& alij, de
& Specul.eodem tit. in §. ratione uerſi.itē
¶Omiſſum quoque fuit narrari , ꝙ aqua d
lis,& illius proprietas eſſet hominū Sancti
uel ꝙ ipſi eſſent in quaſi poſſeſſione illius
etiam canalis, uel ſaltem ꝙ aqua haberet
à fontibus dictorum hominum.quod qui
tius præfatus ſciuit, nec uerisſimiliter ign
tuit,niſi ſupinè,cum ſemper ipſe in dictis l
tus fuerit iuxta ea,quæ habentur in d.c.ſu
nam ꝙ aquæ proprietas ſit dictorū homin
11 ex euidētia facti,quia†aqua, ſeu eius prop
tur illius eſſe, ī cuius fundo,ſeu fonte orig
12 l.aquam,C.de ſeruit.& aqua:Et†ideò ali
tia domini nō poteſt illa aqua uti maxim
diciū domini, ut ibi, & in l.præſes,C.eo
13 in meo,ff.de aqua plu.arcē.Et†ubicūque
priuilegiū de re aliqua, cuius dominiū,
tēpore dicti priuilegij eſſet alterius,reſcr
let,niſi in reſcripto fiat mētio de domini
ſeſſione illius,c.dudū,cū ibi not.de priuile
per gl.& doct.in c.1.de reſcrip.& in d.c.
14 Item†quia ſm Aret.in d.c.1.quādo reſcr
graue præiudiciū alterius,puta ad priuā
re ſuo in rem acquiſito,nō ualet,nec noc
certa ſciētia cōceſſum eſſet, ſed requirit
mentio uerbalis ad notata per Bart.in l.
tra ius,uel utilit.publi.c.porrectā,de cōſ
li.uel inutili,& benè facit tex.in d.c.dud
principaliter attētis uerbis cōceſſionis,
ctantius nullo modo poteſt dictū molēd
ſeu reficere ſaltem eo modo,quo ipſe u
ſtruere,& in primis quia illi per ſedē apo
fuit licentia,& cōceſſa poteſtas reficiend
molendinū antiquum,ut aſſeritur,deſtr
rutum,ex malis conditionibus tempor
ctū canalem in illomet loco , ſeu etiam
ſit aptior,& magis idoneus . Noto dat
teſtatem reficiendi antiquum molēdin
15 nouo faciendi,&†aliud eſt facere de no
reficere,ut in d.c.iudæi,d.c.cōſuluit,de
C.eodem tit. quia reficere importat,ꝙ
dem forma,altitudine,latitudine,& lōg
debeat, & prout antea erat conſtructum
dilatet,aut producat, aut deprimat, au
ut eſt tex.notabilis in l.3.§.penult.ff.de
priua.l.1.§.1.ff.de uia publ.& l.1.§.quod
quid in flumi.public.ubi reficere eſt ad p
reducere , alioquin alterando qualita
aliquo non eſſet reficere, ſed nouum o
in locis allegatis,& ꝓbatur in l.1.§.op
noui oper.nuncia.& dicit tex.in l.1.§.d
uis,ꝙ reficere eſt corruptū ad priſtinu

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tare, ut ibi: Sed Lactãtius vult alterare, & mutare formã antiquã, & non ad priſtinum ſtatum reſtaurare, prout ex opere iã facto cõſtat, item uult aquã canalis, & riui mutare, nouumq; canalem facere, & aquã à ſolito, & conſueto curſu diuertere, ut ex relationibus peritorũ, de quibus in proceſſu, cõſtat: item uult facere nedum unum molendinum, ſed duo, ac duos etiam canales, ſeu riuos cõficere, & per illos aquam diuidere, & ducere ad effectum, ut ſuper ſingulo canali ſingula molẽdina diuerſarũ qualitatũ de nouo faciat, ergo nullo modo hoc debet dici permiſſum, contra cõceſſione ſibi facta, in qua datur poteſtas reficiendi unũ molẽdinũ, hoc eſt dictũ molẽdinũ antiquũ, & nõ plura in, & ſuper eodẽ canali, & nõ ſuper alio, nec ſuper diuerſis, alioquin recederetur à forma, & poteſtate ſibi cõceſſa, qđ nõ eſt dicẽdũ, arg. c. cum dilecta, de reſcr. & c. ad audiẽtiã, ibiq; gl. de decimis. ¶ Praeterea † cõceſſa fuit Lactantio facultas reficiendi dictum molendinum iuxta dictum canalem antiquum, qui diutiſſimè per agros ipſius decurrit, ut in literis apoſtolicis habetur, ergo per duos, uel tres pedes tantũ longè à dicto canali iuxta not. per Bar. in l. quidam hyberus, & in l. fiſtulam, ff. de ſerui. urba. prædio. uel ad plus per decẽ, aut quindecim pedes longè à dicto riuo, & non ultra poterit Lactantius dictum molendinũ reficere, ſeu facere, arg. l. fi. fin. regund. iunctis not. per Bar. in d. l. quidã hyberus, dictio enim iuxta hoc in effectu importat, Alex. in conſ. 120. uol. 2. Sed ipſe longè à dicto canali uetere per ſpatiũ centũ perticarũ, & ultra ſuper nouo canali, immò ſup duobus canalibus, & riuis uult unũ, immò duo molendina de nouo cõficere, ergo † ſpreta gratia Papæ, qua ipſe uult abuti, debet prohiberi, & gratia, & priuilegio ſibi conceſſo priuari, per ea, quæ habentur in c. ueniens, de præſcr. & in c. priuilegiũ, cum ibi no. 11. q. 3. & per gl. in c. ſuggeſtũ, de decimis, cum ſi. ¶ Nec obſtat, ꝙ Papa dederit ipſi Lactãtio licentiam, & poteſtatẽ reficiendi molendinũ iuxta dictum canalẽ nõ ſolũ in eodem loco, in quo erat, ſed etiã in alio aptiori, & magis idoneo, ex quibus videtur alteraſſe naturã refectionis, & conceſſiſſe poteſtatem faciendi nouũ molendinum, & nouũ opus, ad d. l. 1. §. opus nouũ, quia reſpondetur, ꝙ licet reſpectu ędificii molẽdini fortè videatur natura refectionis alterata, & cõſequenter cõceſſa poteſtas faciendi nouũ opus, tamen, reſpectu aliorum hoc eſt aquæ, & canalis non dicitur alterata, immò reſeruata natura refectionis, nã † quod in uno permittitur, in alio denegatur, c. ad audiẽtiam, de decimis, l. uni. §. ſin uero, C. de cadu. tollẽ. & l. cum prætor, ff. de iudi. cũ uulga. qđ etiã apparet, nã data fuit poteſtas reficiendi dictum molendinũ in alio loco, ſed iuxta dictũ canalẽ antiquũ, ut in literis habetur, itẽ unum molendinũ, & non plura, ergo &c. ¶ Non obſtat, ꝙ quamuis ille, qui habet ſeruitutem, & ius aquæ ducẽdæ per agrũ alterius nõ poſſit riuũ mutare, quoniã ſolũ põt riuũ reficere, ut in l. ſi cui, in fi. ff. de ſeruitut. & in d. l. refectionis, in fi. ff. communia prædio. nam hoc nõ eẽt reficere, ſed de nouo facere, l. 1. in fi. & §. deinde, ff. de riuis, & d. l. ſi cui in fi. tamẽ † licitũ videtur domino, ꝑ cuius agrũ aqua ducitur, riuũ, & canalem mutare, ut eſt gl. no. in d. l. ſi cui, in ult. gl. ergo ipſi Lactantio, ꝗ eſt dominus agri, riuũ mutare, & ꝑ aliũ locũ agri ſui aquã ducere licitũ erit, ꝗa primo reſpõdetur, ꝙ deciſio illius gl. videtur in terminis contra tex. & ibi Bar. in l. fi. ff. de aqua quotid. & æſti. itẽ attẽta conceſſione apoſtolica, per quã illi datur poteſtas reficiendi dictum molendinum iuxta dictum canalem, non poterit incile, ſeu formulam, aut riuũ aquę de loco ad locum mutare, quia hoc non eſſet reficere, ſed de nouo facere, & dicẽdo iuxta dictum canalẽ uidetur ſolũ cõceſſum ſuper dicto canali, & nõ ſuper alio, uel ſaltem ſolum longè ab illo riuo ꝑ duos,
20 aut tres pedes, ut ſupra dictũ eſt. Secũdo † cõceſſum eſt domino feudi mutare riuũ de loco ad locũ dumtaxat ad effectũ, ut aqua per riuũ nouũ ducatur, & ſic rõne cõmodioris uſus ſui prædii, ut ĩ d. l. refectionis, & in d. l. ſi cui, in fi. per gl. nõ autem ad effectũ, ut ipſe ſuper riuo illo nouũ opus, uel ædificiũ aliquod faciat, ut in d. l. 1. in fi. & §. deinde, ff. de riuis, cũ gl. in uer. locum, cum ſi. Tertio reſpondeo, licere domino per aliũ locũ riuũ, & aquam ducere, dummodo hoc non noceat habenti ſeruitutem aquæ ducendæ, uel aliis, ut accolentibus, ut in d. l. 1. in fi. ff. de riuis. & eſt gl. in d. l. refectionis, & in d. l. ſi cui in fi. & in l. 1. §. qđ autem, ff. ne quid in flu. pub. & in l. 1. §. 2. ff. de aqua plu. arcen. ſed hoc eſſet pręiudiciale, & incommodũ habentibus ius aquæ ducendæ, & habentibus molendina ſuper dicto canali, item habentibus terrena circumuicina, & accolentibus, tum ratione ſuorũ molendinorũ, quibus ex hoc cõtingeret incommodũ, ad tradita per Bar. in d. l. quo minus. in q. 14. tum in eleuando canalem, & aquã, quia aqua reſtagnaretur, & tardius deflueret, item terrena uicinorũ, quorum aquę pluuiæ ad canalẽ prædictũ defluũt, inũdarentur, ueluti ex inſpectione loci cõſtat, & iura etiã huiuſmodi incõmoda conſiderãt, ut in l. 1. §. 1. cum gl. in uer. cõprimẽdo, ff. de aqua plu. arcen. & in d. l. 1. §. qđ autem, ff. ne quid in flum. publ. ergo &c. Præterea, ut infra dicetur, locus riui non eſt Lactantii. ¶ Non obſtat tex. in d. l. refectionis in fin. ibi ſed, & depreſſurũ, uel alleuaturum riuum, per quem aquã iure duci poteſtatem habes, ſed non riuum mutare,
21 ut ibi, & in d. l. ſicui, qui reſpondetur primo † hoc eſſe intelligendũ, dummodo fiat abſque incommodo aliorum, & ne aliquibus noceat, ut ibi not. per glo. cũ alijs proximè allegatis, & in l. 1. §. 1. cum ſequen. ff. de aqua pluuia arcen. & in d. §. quod autem. Secũdo reſpondeo illum tex. loqui non in domino, per cuius fundũ aqua ducitur ab eo, qui ius aquæ ducendæ habet, ut loquitur glo. in d. l. ſi cui, in fi. ſed loquitur in eo, qui habet ſeruitutẽ aquæ ducẽdæ per agrũ alicuius, nam poteſt etiam inuito domino riuũ pro commodo ſuæ ſeruitutis deprimere, & alleuare, ut ibi, abſque tamen incommodo, & iniuria alterius, ut ſupra. Quare tex. ille ad caſum noſtrum allegari non meretur: ſed Lactantius, uel eius fundus nõ eſt ille, qui ſeruitutem aquæ habeat, ſeu cui ſeruitus illa debeatur, ſed ipſe, uel eius fundus ſeruitutẽ debet, ergo, &c. ¶ Quarto principaliter cõſidero, ꝙ Papa cõceſſit facultatẽ reficiendi molẽdinũ in alio loco etiã aptiori iuxta dictum canalẽ, ſine tamẽ alterius præiudicio, ut in literis habetur, & ſic gratia cõceſſa fuit cõditionalis, & ſub hac forma, ſi ex confectione, ſeu refectione molendini prędicti nulli præiudiciũ infe
22 ratur: † quæ cõditio tacitè etiã à lege ſubintelligitur, ut in l. 2. §. merito, & §. ſiquis à principe, ff. ne quid in loco pub. habetur per ſcribẽ. omnes, in c. 1. de reſcri. c. ſuggeſtum, & c. dudum de decimis, c. dudum, & c. in his, cum gl. de priuil. & ubiq; no. & c. ſuper eo, de offi. delega. ſed ſi Lactantius eo modo, & forma, quibus ipſe uult, poſſet dictum molendinum cõſtruere, immò etiam ſuper eodẽ canali, & iuxta illum, ut in literis apoſtolicis habetur, profectò reſultaret magnum damnũ, & præiudiciũ habentiũ molẽdina inferiora, & ſuperiora, item accolentiũ, & circumuicinorũ ex alleuatione riui, & aquarũ reſtagnatione, quod damnũ in cõſideratione eſſe debet, quia ultra ceſſationẽ lucri, diminutionẽ quoq; patrimonij cõtinet, ut dictum eſt per tex. cũ ibi not. in d. l. 1. §. 1. ff. de

aqua

aqua plu.arcen.& in d.l.1.§.qđ autē,& in d.l.1.§.dein
de,& §.fi.& habetur per Bar. in d.l.quo minus maxi
mè in q.14.ergo Lactantio dictum molendinum fa-
cere,ſeu reficere permiſſum non erit. Præterea nega
ri non poteſt, quin habentes molendina ſuper dicto
canali,& accolentes damnum,& incommodum ali
23 quod paſſuri eſſent:& quamuis † de iure cōi Lactan
tius non deberet poſſe impediri propter modicū dā
num alterius, ſed ſolū propter magnum, & natura-
le,gl.in c.reſcripta 25.q.2.& in l.reſcripta,C.de præ-
cibus imper.offer.in l.1.in fi.ff.de riuis, in l.2.§.meri
to,ff.ne quid in loco pub.& in l.1.§.ſunt aūt,in ver.in
iuria,ff.ne quid in flum.pub.glo.in ver. ſine præiudi-
cio,in c.in his,de priui.d.l.refectionis,cum gl.& Bar.
24 in d.l.quo minus,in q.11.tñ † vbicunque in literis de
dāno,ſeu pręiudicio alterius fit mentio cōditionali-
ter,ut aliquid iuri cōi addatur,dēt etiam de quolibet
leui,& modico intelligi, ut uoluit gl.in c.cū olim, in
25 uer.præiudiciū,de cōſuetudine. Rurſus † uerba cōdi
tionaliter expreſſa ēt in minimo,& modico uerificā
tur,vt probatur in l.ſtichum , qui meus, ff. de legatis
26 primo. Item † reſcripta cōceſſa in terminis iuris cōis
ſemper debent intelligi, vt aliquid addant ultra ius
cōe,d.c.in his,cū gl.Abb.& alij cōiter in c.1.de reſcr.
l.ſi qñ, in prin.C.de inoffi.teſtam.l.ſi qñ,ff.de lega.1.
& faciunt ea, quæ habentur per Salicetum in l. licet
in fi.C.locati,& per Rom.in ſing.474.incip. emphy
teota,ergo reſcriptum in caſu noſtro debet ultra ius
cōe de quolibet præiudicio etiam modico intelligi.
27 Accedat ad hæc, ꝙ † qñ in reſcripto fit mētio de præ
iudicio,dēt intelligi non ſolum de naturali, qñ patri
monij diminutio cōtingeret,vt in l.2.& 3.ff.de dam.
infect.ſed etiam qñ lucrum ſolitum,& per longa tē-
pora acquiſitū perderetur,& minueretur,qm̄ licet ī
terminis inris cōis appellatione damni ſolum dimi-
nutio patrimonij ueniat,d.l.3.& nō perditio lucri,l.
proculus ff.de damno infecto:tñ qñ expreſsè,uel cō-
ditionaliter de præiudicio,& dāno mentio fieret, ve
niret ēt perditio lucri, ut expreſſio lucri facta in re-
ſcripto iuxta terminos iuris cōis aliqd ultra ius cōe
operetur per prædicta. Præterea licet qñ fit mentio
de damno,incōmodo,& iniuria ſolū diminutio pa-
28 trimonij cōprehendatur,ut ſupra, & in d.l.3. tñ † qñ
fieret mentio de præiudicio, comprehenderetur ēt
amiſſio lucri,ut not. ſenſit Abb. in d.c.olim, in gl.in
uer.præiudiciū:ſed in literis Lactantij dr̄ ſine præiu-
dicio alicuius, & negari non pōt,quin habentes mo
lendina,& terrena lucrum perderēt, ſeu eorū lucrū
minuerēt, ueluti ēt teſtes Lactātii probant,ergo &c.
29 ¶ Conſidero ad hæc, ꝙ † in materia literarū, & gra
tiæ principis,qñ dāni,ſeu præiudicii conſidetatio ha
betur,idem iudicatur de amiſſione lucri, qđ tēdit ad
damnum,ſeu ex quo damnum incidēter inferri poſ-
ſet,prout eſt diminutio patrimonii, qđ de ipſo dam-
no iudicatur, ſecundum qđ capitur in d.l.3. hoc fuit
notabile dictum Aretini in c.1.circa intellectum In-
noc.de reſcr.arg.l.ſi quando,C.de inoffi. teſta.prout
ipſe illum textum inducit:ſed per conſtructionē mo
lendini,ſeu molendinorum à Lactantio faciendam
cum eleuatione riui,& aquarum ſatis graue præiudi
cium fieret habentibus molendina ſuper dicto cana-
li, ac etiam ipſis accolentibus, ut ſupra, ſaltem circa
lucra,quia redditus molendinorum vicinorum mi-
nuerētur,ex qua diminutione, & amiſſione lucri dā
nū ipſis uicinis ſequeretur tàm reſpectu canalis, ſeu
auqæ ductus, qui ſuū dubitum aquarum diſcurſum
habet, qm̄ aquæ eleuarentur, quàm etiam reſpectu
ædificiorum, & expenſarum factarum in exigendo
ſua molendina, & in conſtruendo magna ædificia,
adeò, ꝙ facta dimiuutione, & perditione lucri ſoliti

ædificia longè minoris pertii,& æſtimatio...
rentur quā eſſent; item de pecuniis expenſis...
aut quatuor pro centenario haberent,&...
ter amiſſio lucri in caſu noſtro ad dānū tend...
propterea de illa debet iudicari, vt de ipſo d...
go ſub illis uerbis ſine tamen præiudicio ali...
prehendetur non ſolum damnum,prout eſt...
tio patrimonii, qđ eſt magnum ſaltem capie...
cumulādo damna quorūcunq; intereſſe ſup...
dicti riui habentium,ſed ēt ceſſatio,& amiſ...
molendina habentium,& accolentiū. ¶ Vi...
pa in dicto priuilegio, ſeu reſcripto motus...
fuit ipſi præſuppoſitum, ꝙ iuſtitia hoc ſuade...
quendo conditionaliter iuſtitia ſuadente,qu...
conditionem importāt,l.à teſtatore,ff.de c...
demonſtrat.& Bar.in l.1.ff. eod.tit. licentiā...
tio reficiendi molendinum conceſſit. ¶ Vi...
eſt igitur de ſecundo principali dubio,an iu...
ſuadeat, & conſequenter, an de iure cōi La...
permiſſum ſit dictum molendinum facere:...
pidè concludo non eſſe permiſſum ex iis, q...
ribus locis uoluit Bar.quem alii cōiter ſequ...
d.l.quo minus,ff.de flumin.cuius uerba in d...
30 cis conſidero, & in primis dum in 1.q.uol...
quis primo licitè habuit molendinum, ali...
ſit aliud molēdinum facere, per quod lucr...
auferat,ſeu minuat. Secundo pondero uerb...
31 in 3.queſt.qui uoluit,† quòd ſi quis ratione...
habeat ius aquam ad ſuum molendinum...
dum alterius ducendi,tunc dominus fund...
riuo facere poteſt, per quod aquæ curſus p...
pediri,puta dilatando,aut alleuando,aut...
do,aut diuertendo aquam,l.1.§.1.ff.de aqu...
l.1.§.quod autem, & §. ſicut autem,ff.ne q...
mine publico,l.1.in fi.ff.de riuis,& gl.in d...
fi.Sed dominus Marcusantonius primo m...
ſuper riuo habuit,& ei ſeruitus aquæ ad ſu...
dinū per agrum Lactantii ducendæ debetu...
ſeruitute conſtat ex curſu tanti tēporis,de c...
32 tio memoria in contrarium non exiſtit,† q...
habet uim tituli,& conſtituti,l.1.§.denique...
& in l.2.& l.fin.ff.de aqua plu.arcen.l.hoc iu...
ctus,ff.de aqua quotidiana,& ęſtiua,& c.1.de...
33 ptionibus in fine cum ibi not.nam † ad pr...
dum hanc ſeruitutem aquę ducēdæ non re...
titulus,vt in l.ſi quis diuturno,ff.ſi ſeru.uen...
de ſeruitut.& aqua,& contra ſcientem pr...
ſpatio decem,uel uiginti annorū d.l.2.& d...
diuturno,contra ignorantem uerò ſpatio...
poris,de cuius initio non cōſtet,d.l.hoc iu...
ctu, & l. vſum, C. de aquæductu, lib.11...
34 ¶ Nec obſtat, quòd ipſe Barto. in d.l.& 3...
quòd ſi plures priuati ſint, qui habeant pr...
canalis,ſeu riui priuati,cuilibet in ſuo mol...
facere licet,quoniam canalis uidetur ad hu...
deſtinatus,argumento eorum,quæ haben...
binus,ff.communi diuidundo,l.fluminum...
proculus,ff.de damno infecto glo.& docto...
nes in c. cum omnes, extra de conſtitutio...
ſpondetur, Barto. loqui, quando nulli ſer...
quæ ducendę deberetur, ſed vnuſquiſque a...
proprio uteretur, ut quia riuus, & aqua e...
munis,in caſu autem noſtro dominus Mar...
nius habet ius aquæ ducendę per riuum,ſe...
dum Lactantii ratione ſeruitutis, ut ſupra...
Nec obſtat textum in d.l.refectionis, quia...
illi reſponſum. Præterea negatur, Lacta...
ſe, dominum illius loci, in quo conſtitu...
35 uus, & per quem aqua ducitur, cum † do...
illius ab initio fuerit principis,argumen...

§.diſtin.l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iure,§.ex hoc, inſt.
de iure nat.gen.& ciui & doct.poſt Paul.de Caſt. in
l.1.in prin. ff.de acq poſſ.& in c.1.cũ ibi not.quæ ſint
regal.& per totum C. de aquęductu, lib.11. nec alte
rius præſumendum eſt fuiſſe:cuius loci, & aquę ius,
ſeu dominium princeps hominibus Caſtri ſancti Ioã
nis conceſſit,ac donauit,ut eſt fama publica, & con-
ſtat ex monumentis antiqs inſinuatis, & in proceſſu
productis;& ita ſemper ac diutiſſimè à tanto tempo
re citra,de cuius initio non exiſtit memoria in ↄtriũ,
præfati homines dicto iure uſi fuerũt,ut probatũ eſt,
& etiam quia aqua oritur ex fontibus dictorum ho-
minum,argu. l. aquam, C. de ſeruitut. Ergo tàm ex
monumentis antiquis quàm ex dicto ortu,& uſu tã-
ti temporis hoĩes præfati dicuntur eſſe domini dicti
loci,& riui, ac ẽt quatuor brachiorũ ex utroq; late-
re riui,ut in dictis monumẽtis habeť, & arg.d. l. hoc
iure,§.ductus,& d.c.1.in fi.de præſcr.in 6.cum ſimili
bus: † monumẽtis.n.antiquis, & famę publicæ in an
tiquis factis eſt ſtandum,ut habetur in c.præterea,&
c.tã literis extra de teſtib⁹, & c.cũ cãm, ubi caſus,
de prob.concurrentibus maximè aliis adminiculis,
ut ibi no.per gl.& doct.Et † contra impedientẽ, uel
facientẽ aliquid in riuo, per qđ curſus aquæ in totũ,
vel pro parte impediri poſſit, puta illam deprimen-
do,uel alleuando,uel diuertẽdo, datur interdictum,
ne quid ĩ flum.pub.ſi riuus ſit publicus, ſi uero ſit pri
uatus, hoc eſt priuatorum datur vel negatoria per
Bar.in d.l.quo minus in 4.q.uel actio de aqua plu.ar
cen.ut in l.1.§.1.& per totum ff.de aqua plu. arcen.
¶ Tertio pondero ẽt uerba Bar.in d.l.quo minus,in
12.q.ubi ↄcludit,† ꝙ ſi formula,ſeu canalis aut riuus
ſit priuatus,dominus illius loci poteſt molendinum
in dicto riuo facere,dummodo uicinis, ſeu habenti
bus molẽdinum ſuperius,uel ĩferius magnum incõ
modum nõ inferat, ſed in caſu noſtro locus riui nõ
eſt ipſius Lactantij,ut ſupra, & poſito,ꝙ illius eſſet,
nõ põt mutare riuum,nec illum alleuare,uel depri-
mere cum pręiudicio alterius per gl.cõiter approba
tam in d.l.ſi cui, cum aliis ſimilibus præallegatis, &
ex refectione dicti molendini graue damnum uici-
nis accolentibus,& habentibus molendina ſuper di
cto canali inferretur,ut ſupra, uel ſaltem damnum
omnium prædictorum ſimul iungendo, incommo-
dum,& præiudicium eſſet maximum, qa oẽs prædi
cti ex alleuatione, & reſtagnatiõe aquæ paterenť, ut
ſupra,& arg.d.l.1.§.1.cum ſeq.de aqua plu.arc.d.l.1.
§.qđ autem.in §.ſicut autem,ff. ne quid in flum.pub.
l.hoc iure,§.1.de aqua quotid. & æſti.& in d.l.1.ff.de
riuis.& præſupponit Bar.in d.l. quo minus in pluri-
bus locis,& maximè in q.14. ergo &c. ¶ Quarto põ
dero uerba Bar.ĩ d.l.quo minus in q.14. † q poſtquã
in principio fuit argumentatus pro domino, cuius
eſt locus,& riuus, per quem aqua decurrit, ꝙ ſibi li-
ceat habere molendinum ſuperius, & aquam retine
re,ſeu reſtagnare pro utilitate ſui molendini, & in
dãnum habentis molendinũ inferius, nam ex quo
riuus eſt ſuus, & aqua licitè in ſuũ intrauit,ſibi de ea
aqua,quicquid uult,facere licet,l.1.§.idẽ labeo,aliàs,
§.illud,ff.de aqua quoti.& æſti.& melius facit id, qđ
uoluit gl.in d.l.aquam, C. de ſeruitu.& aqua, & in
dicta l.ſi cui, in fi.ff.de ſeruitu. Tñ poſtea Bar.in ead.
q.concludit,quod ſi apparet de uetuſtate, & antiqua
conſuetudine, illi omnino ſtandũ eſt, qm̃ circa cur-
ſum aquæ tria ſunt conſideranda, lex, id eſt pactum,
natura,& uetuſtas,l.1.§.1.§.denique, & in fi.l.2.& l.
fi.ff.de aqua plu.arc. cum ſi.ſi uerò non attẽderetur
conſuetudo,nec uetuſtas,tunc ſi habens molendinũ
in loco inferiori illud prius habuerit, dominus loci
ſuperioris etiam pro utilitate ſui molendini nõ po-

teſt aquam retinere,ſeu claudere,quia ſic incommo
dũ habenti molendinum in loco inferiori fieret, qđ
non eſt faciendum,ut ibi per Bar. quo in caſu ẽt dã-
num nõ naturale eſt conſiderabile: Sed conſuetudo
antiqua eſt pro ipſo domino Marcoantonio, & illis
de Gilio,item ipſe molendinũ ſuum in loco inferio-
ri ante per multa tempora habuit, ergo &c. Præte-
rea locus riui,ſeu canalis non eſt Lactantij, ſed alte-
rius,ut dictũ eſt,ergo illi de aqua dicti canalis, quic-
quid vult,facere permiſſum non erit, ut ibi per Bar.
Nec obſtat ratio allegata per Bar.per tex.in d. §. idẽ
labeo,uel in d.§.illud,quia de ea infra plenius diceť.
¶ Quinto ẽt cõtra Lactãtium põdero uerba Bar. in
40 d.l.quo minus,in 15.q.dum quęrit,† ſi molendinum
alicuius fuerit totaliter deſtructum, & illius domi-
nus illud reficere diſtulerit, ac alius interim aquã ꝓ
ſuo molendino præoccupauerit, & poſtea dominus
molendini deſtructi illud reficere uelit, utrum poſ-
ſit,& cum ibi arguat ad partes, & dicta quorundam
aduocatorũ, qui hãc quęſtionem unà cum ipſo Bar.
tunc in facto habuerunt,referat, deinde in uer.nunc
ad quęſtionem propoſitam reſpondeo,concludit,ꝙ
ſi molendinum fuerit totaliter dirutum, atq; deſtru
ctum adeò,ꝙ aqua ſuum primum curſum receperit,
deinde aqua ſic decurrerit per annum,uel per tantũ
tempus,ꝙ prior æſtas tranſiuerit, tunc locus fuit prę
occupationi, & ille primus amplius non põt molen
dinum reficere,ut ibi per Bar.ex cuius dictis quæſtio
noſtra determinatur, ꝙ de iure nõ liceat Lactãtio di
41 ctũ molẽdinũ reficere, quãuis † dominus poſſit libe
rè uti aqua,poſtquã in ſuũ locũ priuatũ ingreſſa fuit,
argu.d.l.1.§.idem labeo,aliàs §.illud,hoc.n.procede
ret,ſi aqua nõ fuiſſet ab alio iuſti pręoccupata, & niſi
ex retentione aquę incommodum habenti molen-
dinum in loco inferiori inferretur per ſupradicta.
Præterea,ut dictũ fuit,locus, per quem aqua decur-
rit,non eſt Lactantij, ſed hominum caſtri ſancti Ioã
nis,& poſito,ſed non conceſſo, locũ illum eſſe pro-
prium ipſius Lactantij,tamen non eſt liber ipſius:qa
domino Marcoantonio, & illis de Gilio dẽtur ſerui
tus aquæ ducendę per illum locũ pro uſu ſuorũ mo-
lendinorum, ergo nihil licitũ eſt ipſi Lactantio face
re in dicto riuo, ſeu loco,per qđ alijs incõmodũ fiat,
ut ſupra dictũ eſt,ac infra etiam dicetur. ¶ Secundo
principaliter,ultra not.per Bar.in d.l.quo minus,cõ
42 ſidero,ꝙ † facilius alicui permittitur riuũ, ſeu aquã
deprimere,& alleuare,quã mutare,& de loco ad lo-
cũ diuertere,ut ꝓbãt duo iura ſimul iũcta, videlicet
d.l.ſi cui,in fi.ff.de ſeruitut.cum l.refectionis,ff.cõia
præd.& l.ſi manifeſtè.C. de ſeruit. & aqua, cum ſim.
43 Sed † non licet etiam domino loci riuum, ſeu aquã
deprimere,uel alleuare cũ pręiudicio habẽtis ſerui-
tutem aquæ ducendæ,aut uicinorum accolentium,
& habentium molendina, d.l.1.§.1.& 2.ff. de aqua
plu.arc.d.l.1.§.quod autem,& §.ſicut autem,ne quid
in flum.pub.l.1.in fi ff.de riuis,d.l.hoc iure.§.1.ff.de
aqua quo.& æſti.& probatur ex ijs, quæ uoluit Bar. ĩ
dicta l.quo minus in quæſt.14. ueluti ſupra conſide-
raui, ergo minus ei licebit riuum de loco ad locum
mutare cum alterius incommodo,ut vult gl.in d.l.ſi
cui,in fi.& in d.l.refectionis; & tanto magis hoc di-
cendum eſt in caſu noſtro, præſuppoſito Lactantiũ
non eſſe dominum loci,ſeu riui,per quem aqua de-
currit,ueluti ſupra dictum fuit. ¶ Tertio principali-
44 ter facit,† nã ſtante hoc,ꝙ aqua per dictum riuũ de-
currens ſit in totũ,uel pro parte ipſorum hominũ ca
ſtri ſancti Ioãnis,alius ea ipſis inuitis uti non põt, ut
probatur in l.pręſes,& in l.aquã,C. de ſerui.& aqua:
45 † ꝙ autem ſit dictorum hominum, probatur tàm ex
priuilegio eis à principe ↄceſſo,ut ſupra, quàm ex ve
tuſtate

tuſtate, & cõſuetudine antiquiſſima, nec nõ quia di-
cta aqua originem ex fontibus ipſorũ habuit, & hẽt,
ut probatũ fuit, & ex proceſſu conſtat, ac ex uetuſta-
te infertur, ergo aqua dictorum hominũ eſſe dicitur
quoad proprietatem, ac ẽt quoad poſſeſſionem, ar-
gum. d.l. ſi præſes, cum gl. & in d.l. aquam. ¶ Sed pro
Lactantio multũ facere uidetur, id quod notat gl. in
46 d.l. aquam, dum inquit, ꝙ † ille, cui uſus aquæ conceſ
ſus fuit, non poteſt aquam alteri ſine uoluntate do-
mini concedere, l. ex meo, ff. de ſeruit. ruſt. prædio. ni
ſi poſtquam aqua fines agri ſui ingreſſa fuiſſet, nam
tunc aqua efficitur ſua, & illam alteri poteſt cõcede
re, ut in l. 1. § illud, ff. de aqua quotidiana, & æſti. er-
go ex hoc ultimo uidetur, ꝙ Lanctantius non ſolum
poſſit illam aquam alteri concedere, ut ibi, ſed mul-
to magis ipſe illa ad uſum ſuum uti ualeat, quia in re
ſua vnuſquiſq; eſt moderator, & arbiter, l. in re ſua,
C. mandati. Verum pro reſpõſione primo dici põt,
47 † illam gloſam, cũ qua doct. pertranſeunt, loqui, qñ
aqua fuiſſet alicui iure ſeruitutis ad aliquem vſum
conceſſa, deinde illa aqua fuiſſet finis agri ſui ingreſ
ſa, nam ex quo habet ius in aqua, & poſtea illa agrũ
ſuum ingreditur, ex his duobus aqua efficitur ſua,
quia duplex funiculus magis ſtringit, & operatur c.
1. de treugua, & pace, & auth. itaque, C. cõia de ſuc-
ceſſio. Secus ergo, ſi ius ſeruitutis aquæ ex cõceſſio-
ne domini aquæ nõ habuiſſet, ſed ſolũ ipſe, ſeu me-
lius loquẽdo ager ſuus ſeruitutẽ aquæ ducẽdæ dẽret,
nã tunc aqua ingrediens agrum rõne ſeruitutis paſ-
ſiuæ nõ efficeret ſua, quia inducta ad vnũ effectũ nõ
operãtur ꝯtrariũ iurib. uulgarib. qm̃ ſi cõſtitui ſerui-
tutem aquæ ducendæ per fundum meũ, ut dẽat alte
ri inſeruire, per qđ dr̃ ius meum diminui, hoc nõ dẽt
cõtrariũ operari, hoc eſt, ut dominium aquæ acqui-
ram: at in caſu noſtro nec ab hominibus ſancti Ioã.
præfatę aquæ dominis, nec ab alio ſeruitus aquæ fuit
ipſi Lactantio conceſſa, neq; hoc probatum, aut de-
ductum fuit, item uerè loquendo aqua fines agri La
ctantii non fuit ingreſſa, ſed ſemper, & continuè lo-
cum, & riuum dictorum hominum uſque ad Padũ
decurrit, vt in eorum priuilegio habetur, ergo dictũ
illius gl. nihil facit, & pręſertim quia prædium La-
ctantii ſeruitutẽ dẽt, nõ autẽ ei debetur: Secundo re
ſpondeo, domino aquæ licitum eſſe alteri aquã cõce
dere, & illa arbitrio ſuo uti, dummodo alteri nõ no
ceat, ſecus autẽ, ſi noceret, ut eſt tex. in l. per quẽ, ff. dę
ſeruit. ruſt. prędio. & hoc uoluit gl. in terminis in d.l.
aquã, cum qua Bar. & alii ibi pertranſeunt, & idem
uoluit gl. in d.l. ſi cui, bonus eſt textus in l. pen. §. ſi qs
nouum canalem ibi ſine incõmoditate, ff. de riuis;
ſed ſi Lactantius uellet aquam alteri concedere, uel
uti ad utilitatem ſuam ſaltẽ eo modo, & forma, qui-
bus ipſe uti, aliis commodum inferretur, & vicinis
noceret, ut ſupra, ergo &c. Tertio reſponſio colligi-
tur ex iis, quę uoluit Bar. in d.l. quo minus, in q. 14. &
ſupra dixi. Et idẽ, quod dictum fuit de aqua propria,
hẽt locum ẽt in aqua incidẽter facta cõi, ut ſi cum il
la eſſet alia aqua immixta, l. 1. §. item quęritur, ff. de
aqua quotidiana, & ęſtiua, & l. 1. in princi. ff. de aqua
48 plu. arc. ¶ Nec obſtat prædictis id, † ꝙ uoluit Io. de
Imol. poſt Ang. in l. 1. §. ſicut aũt, ff. de aqua plu. arc.
& And. de Iſer. in c. 1. quæ ſint regalia, ĩ uer flumina,
vbi dixerunt, ꝙ ille, q eſt à latere ſuperiori põt molẽ-
dinũ facere, ꝑ qđ mihi habenti molẽdinũ à parte in-
feriori tollatur, ſeu impediat aqua, quæ ad meũ mo-
lendinũ ueniebat, ẽt cũ mei præiudicio, & hoc, qñ
ex priuato aqua hẽt originem, ſecus ſi ex publico, &
ego aquã ex publico licitè haberẽ per illũ tex. Quia
pro reſpõſione, & declaratione eorũ, quæ ipſi dicũt,
eſt recurrẽdum ad not. per Bar. in d.l. quo minus, ad

quem etiam ipſe Imo. ſe remittit: &, ut ſupra
fuit, ex dictis Bar. ibi colligit, Lactantium no
dictũ molendiũ facere, pluribus modis uerb
ponderando. Secundo reſponderi põt, dict
debere intelligi, qñ ſuperior haberet ius aq
dæ iure ſeruitutis, ſeu qñ aqua eſſet propria
facere molendinũ à parte ſuperiori per pr
ximè, argu. l. ſi in meo, ff. de aqua plu. arc. & c
cum ſi. ſupra allegatis. Secundo dato, ſed no
ceſſo, ꝙ molendinum poſſet fieri ad incõm
49 lendini inferioris, ut dicunt Ange. & Imo. †
damnum, & præiudicium ſuperioris, & hab
lendinũ à latere ſuperiori ꝑ ea, quæ not. u
in l. quo minus, in q. 14. Præterea ex quo in c
ſtro agitur de refectione molẽdini antiquit
& funditus deſtructi, qđ aſſeritur poſitum f
per, ſeu iuxta canalem, cuius aqua interim
occupata, ſequitur, ꝙ non licet Lactantio il
cere, per Bar. in d.l. quo minus in q. 15. minus
50 cebit de nouo facere, qa † facilius cõceditur r
quam factio, d.c. iudæi, & d.c. cõſuluit, de iud
fi. C. eod. tit. l. 1. §. deinde, & in fi. ff. de riuis, l.
de uia pub. l. 3. §. pen. ff. de itin. actuque pri
qđ autẽ, ff. ne quid in flum. pub. cum ſi. ¶ No
not. per Bar. in d.l. quo minus, in q. 11. circa f
Moder. ibi ſequũtur, & habetur per Bal. in r
rer. diuiſi. in 4. col. ver. & generaliter, quia p
ſpondetur Bar. loqui in eo, qui uellet clauſu
re ad præiudiciũ habentis molẽdinũ in flum
51 blico, † ſecus ſi ſecundus uellet facere mol
ad præiudicium habentiũ priora molendi
priores licitè molendina habuerũt, ſecund
teſt aliud molendinũ facere, qñ ex eo prio
ferretur lucrũ, qđ ex publico licitè hẽnt, ita
l. quo minus in 1. q. cum quo cæteri pertran
hic uidetur caſus noſter, in quo amiſſio luc
ratur, & ita dicta Bar. in locis prædictis cõco
bent. Pręterea ex quo Lactãtio ꝑ breue apo
miſſum eſt reficere molẽdinũ ſine præiudi
rius, cum aliàs hoc ei licitum non eſſet ma
ſtatutis ciuitatis Bononiæ, hoc debet intelli
de præiudicio modico, & de eo, quod cõtin
ceſſatione, & diminutione lucri, ultra qđ eti
nũ naturale, & diminutio patrimonij aliq
ctu in caſu noſtro cõtingeret, ut ſupra plen
fuit. Et ex prædictis tolluntur omnia, quæ a
Lactantij adduci poſſunt, ¶ Supereſt ultimo
52 dendũ, † an tertius peritus ſolus poſſit ſine
care, an verò illi duo, q primo fuerũt electi, d
dicare, ſed ſecundũ cõſiliũ illius tertij, an ver
oẽs tres, & ſtãdũ ſit maiori parti: de quo arti
betur per gl. & Bar. in l. item ſi unus, in fi. iu
tres, ff. de arb. ubi gl. uariat, & Bar. tenere ui
duo teneantur ſecũdũ cõſilium tertij iudica
autem in c. ſuſpitionis de offi. deleg. quem c
quuntur, tenet, ꝙ omnes ſimul, & ſtetur ma
iuxta d.l. ſi in tres, & hoc ſeruat cõis practica
ſtare volo, quia hæc opinio uidetur uerior,
in d.l. 1. item ſi vnus in fi. benè reſpondetur
Abb. in d.c. ſuſpitionis, & gl. in d. §. fi. ¶ Dubi
utrum ſtãdum ſit primæ relationi per terti
53 an verò ſecundæ, per quam prima declarat
timæ ſtandum eſſe uidetur, qm̃ & ſi aliter di
eſſet in ſententiæ diffinitiua ſemel lata à iu
dex poſtquam, & l. paulus, ff. de re iud. cum
in his relationibus factis à peritis, quæ non
ſententia diffinitiuæ, nec uim diffinitiuæ
habent, cum illam præcedant, uidentur pe
re integra ſuas relationes mutare, qa nũq
in rẽ iudicatã, quinimmò ſentẽtia diffinitiu
cu

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

cundum conſilium, & relationem peritorũ nunquã tranſit in rem iudicatam per ea, quæ habentur in c. propoſuiſti de probationibus, & ibi Abb. Fel. & alii. Ex quibus infertur, ꝙ huiuſmodi relationes, q̃ ſunt ſuper uera demõſtratione ad oculum, & in rõne demonſtratiua reali fundatæ, ut in d. c. propoſuiſti, poſſunt etiam ex interuallo uſque ad ſententiam corrigi, & mutari, ſecundum quod peritus erit melius informatus argumento eorum, quæ habentur in d. c. propoſuiſti, in l. quod iuſſit, ff. de re iud. & in l. 1. in fi. ff. de præt. ſtipula. cum ſi. ¶ Et ex prędictis exiſtimaſſem quidem ſatis ſuperq; de bono iure pręfati dom. Marciantonij, litiſq́ue conſortum, & de iniuſtitia ipſius Lactantii conſtare, uerum poſtquam ea in medium protuli, multa alia in oppoſitum, & ad fauorẽ Lactãii deduci intelligo, & primo ſuper experimẽto faciẽdo ad locum accedendo pro euidentia rei, ut inſpiciatur, an dictum molẽdinum abſque præiudicio fieri poſſit, quoniam † illa probatio, quæ fit ex rei euidentia, nunquã cenſetur ſublata, & ad officiũ iudicis pertinet pro ſui informatione mẽſorem, & peritos expenſis partiũ ad loca mittere, & ea oculis ſubiicere, ut in l. ſi irruptionis in fi. ff. fi. regu. ibiq́ue Odofr. & alij poſt gl. l. ſi quis, C. eo. tit. & c. propoſuiſti de prob. cum ſi. Ergo iudex quandocunq;, & quotieſcunq; uoluerit, hoc facere poterit arg. c. iudicantem 30. q. ult. & l. ubicunque, ff. de inter. act. & ſuper hoc experimento faciendo Lactantius ipſe multum inſtat, tanquam ab hoc ſolo eius uictoria depẽdeat. Et quamuis ſemel, & ſæpius periti de mandato iudicum ad locum acceſſerint gratia faciendi huiuſmodi periculum, & ad fauorem do. Marciantonij, litiſq; conſortũ retulerint, & ulterius ſuper hac ſpecie ꝓbationis inſtandum non eſſet arg. l. boues, §. hoc ſermone, ff. de uerb. ſi. & eorum, quæ habentur in c. 2. de tregua, & pace, & per Rom. in ſin. 293. tñ inſtante dicto Lactantio, ut periti aſſumerentur ad effectum faciẽdi periculũ, & experimentũ in loco, fuit per primos iudices pronunciatum, & declaratum, non eſſe amplius locum faciendi hoc experimentum, quæ pronunciatio, & declaratio demũ fuit reuocata per iudices, qui partes repoſuerunt, alia de conſenſu ambarum partiũ declaratiõe facta, quæ tranſiuit in rem iudicatam quoad effectũ, ut aſſumerentur periti, & experimẽtũ fieret eo modo, quo ſemel, & pluries factũ fuit, cum ita amplius fieri non poſſit. Vnde ſtante firma dicta pronũciatione, & declaratione prius facta, & eo modo, quo facta fuit, fortè admitti poſſet, ꝙ experimentũ fieret circa alia, & eo modo, quo ipſi iudices uolunt, dũmodo cõtra prędictã pronũciationẽ, & declarationẽ nõ fiat, quia † interloquutoria lata ĩter ipſas partes, à qua nõ fuit infra decẽ dies appellatum, tranſit in rem iudicatã, ſicut quælibet alia ſentẽtia ad no. in l. quod iuſſit, ff. de re iud. & in l. 1. in fi. ff. de præ. ſtipu. c. cum dilecti in fi. de elect. c. ſignificauerunt de teſti. & c. licet cum gl. in uer. appellatũ de appel. in 6. Nec dicatur, ꝙ † huiuſmodi ſententia contineat iuris errorem expreſſum, ergo eſt ipſo iure nulla, nec unquã tranſit in rem iudicatam l. ſi expreſſim, ff. de appel. l. 1. cum ibi no. C. quando prouo. non eſt neceſſ. & c. 1. de re iud. Nec dicatur, etiam, quod notoriam iniuſtitiam contineat, & ideò ſit nulla, & cõſequenter nũquã tranſeat in rem iudicatam, c. inter cęteras, & ibi doct. cõiter de re iudi. do. Ant. in c. ſuã de pęnis, & Ang. in l. ſiue pars, ff. de inoff. teſta. quoniam & ſi talis ſententia poſſit dici lata contra ius litigatoris, tamen non dicitur expreſſum iuris errorẽ, nec iniuſtitiam notoriam continere, ut ex tenore ipſius pronunciationis colligitur, iunctis ijs, quæ habent in tex. & in gl. ibiq; Bar. & doct. in d. l. ſi expreſſim, in

d. c. 1. & in d. c. inter cęteras, ubi gl. Abb. & alij doct.
57 omnes: † ſi enim fuiſſet in caſu noſtro pronunciatũ
non eſſet locum experimento, ſeu periculo faciẽdo,
quia ſemel, uel bis factum fuit, uel aliud ſimile fuiſſet in ſentẽtia ſpecialiter expreſſum, quod ex uerbis expreſsè conſtaret eſſe contra ius legis, uel conſtitutionis, tunc error in ſententia expreſſus diceretur, & ſententia notoriã iniuſtitiam cõtineret per doct. in locis præal. & hic non eſt caſus noſter, quia ex uerbis in ſentẽtia, ſeu declaratione per iudices facta expreſſis non conſtat de errore iuris, nec de iniuſtitia notoria, quamuis fortè illa contra ius ipſius Lactantij lata eſſe dicatur; ſi uero fuiſſet ſimpliciter pronunciatum non eſſe locum experimento, quãuis hæc ꝓnunciatio implicitè errorem iuris cõtineat, non tñ explicite, nec uerbis expreſſis, & tũc nõ eſt ipſo iure nulla, nec expreſſum iuris errorem continet, ſed dicitur contra ius litigatoris lata ad tradita per gl. per illum tex. in d. c. 1. & in d. c. inter cęteras, & per Bar. ꝑ illum tex. in d. l. ſi expreſſim, & in l. 1. ff. quę ſent. ſine appel. reſcin. Sed uerius loquendo ulterius nõ eſt periculum, aut experimentum faciẽdum, ueluti infra circa finem dicam. ¶ Opponitur etiam contra dictos homines ſancti Ioannis, ꝙ ipſi non ſunt domini aquarũ dicti canalis, quinimmo Lactantius illarũ dicitur dominus, cum primum per ſolum ſuum decurrere incipiunt, unde de iis poſtea, quicquid uult, facere, & eas, quo uult, diuertere põt arg. l. in re mandata, C. mand. & probatur in l. 1. §. hoc interdictũ, ff. de flum. & in l. 1. §. item labeo, aliàs ff. de aq. quoti. & æſti. quem tex. ad hoc allegat Bar. in d. l. quo minus in 14. q. in fi. uer. ꝙ autem dicti homines non ſint domini dictarũ aquarum, conſtat multipliciter, primo quia illi ſe fundant in quodã priuilegio, ut aſſeritur, cõceſſo à Lothario Romanorum Rege, qui nõ fuit in rerum natura, ut colligitur ex teſtimonio hiſtorio
58 graphorum, † quibus ſtandum eſt argum. l. 1. ff. de cõ
59 trah. emp. & habetur in l. 1. ff. ſi cer. pet. Item quia † il
lud priuilegium deficit in filo, ſigillo, & ſubſcriptione, argu. not. in c. inter dilectos de fide inſtru. Itẽ qa
60 † eſt cõtra ſtilum imperialium reſcriptorum, quæ ſo
lẽt concedi in prima perſona, & non in tertia, prout in tertia conceſſum fuiſſe in caſu noſtro aſſeritur, & propterea pręſumitur ex curia ipſius Regis non emanaſſe c. 2. de reſcri. c. quam graui de crim. fal. l. penul. & l. fi. C. de diuer. reſcr. Item quia in eo eſt latinitatis error, ut ibi in fine, qđ, ut uerius credatur, ſigilli no-
61 ſtri impreſſiõe ſubtus locauimus, & † falſa gramma
tica uitiat reſcriptum c. ad audientiam, il 1. de reſcr. Dicitur ẽt dictum aſſertũ priuilegiũ fuiſſe ſubreptitium, quia in eo dictũ nõ fuit, fontes, & aquas eſſe priuatorum, ergo fuit, & eſt nullũ c. ſuper literis cũ ibi not. per doct. & in c. cęterũ, & in c. plerunq; de reſcr. l. fi. C. de diuer. reſcr. & c. cũ in noſtris de ꝯceſſ. pręb. Item qa in eo non fuit deſcriptum nomẽ cõſulis l. ſi
62 quia beneficia, C. de diue. reſcr. Item † cũ per illud iu
ri alterius derogaretur, debuit in eo apponi clauſula nõ obſtante, ut habeẽ per legiſtas in l. fi. C. ſi ꝯ̃ ius, uel util. publ. & per canoniſtas in c. nonulli de reſcr. & multis alijs uitiis, quæ referre longum eſſet, dictum priuilegium laborat, & propterea ſuper illo fundamentum fieri non poteſt. ¶ Sed his breuiter reſpondetur primo, ꝙ iſti conſultores partis aduerſæ, qui has ineptias fingũt, malè uiderunt leges, nedum hi-
63 ſtorias, nam † Lotharius fuit Rex tertius Romanorũ
tempore Eugenij Papę, à quo fuit Romę coronatus, prout ibi Romani Imperatores ſunt coronandi c. ad hoc de pace iur. firm. & ibi Bal. ĩ antep. col. & hic Romæ, & alibi multas leges tulit, & plura ſubditis ſuis conceſſit, ut legitur in tit. cõſtitutiones fundorũ do.

Lotha.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Lotha.Imperat.& ibi gl.Bal.& alij, & expreſsè ēt in
tit.de uaſal.qui contra conſtit. Lotha.& de prohib.
feu.alien.per Lotha.per totum, ubi ponitur inſcri-
ptio, Lotharius diuina fauente clemētia tertius Ro
manorū Imperator; & regnauit ipſe de anno 1133.
& ultra, prout colligitur ex data poſita in c.1.de pro
hib.feu.alien.per Lotha. ex cuius conſtitutionis te-
nore colligitur, ꝙ priuilegiū, de quo eſt ſermo, ema-
nauit de illius curia, & ab eo conceſſum fuit, quia fi-
lus d.c.1.cum ſtilo huius priuilegij conuenit. Præte-
64 rea, † ut dicit gl. & doct. affirmant in l.ſacri affatus.
C.de diuer.reſcr.multa ex iuris diſpoſitione eſſent ī
reſcriptis ſeruanda, quę hodie nō ſunt in uſu, nec ſer
uantur, ut conſtat ēt de clauſula, ſi preces ueritate ni
tātur, quæ neceſſario dēt apponi, l.fi.C.de diuer.re-
ſcrip.& hodie non eſt neceſſaria, quia tacitè ſubintel
ligitur c.2.de reſcr.item in dicto priuilegio adeſt no
men concedentis, ut ibi Lotharius diuina fauēte cle
mentia tertius Romanorum Rex &c. In eo autem
deficiunt filum, ſigillum, & nomē notarij, quæ ſunt
aliàs neceſſaria d.c.inter dilectos, quoniam hoc priui
legium, qđ producitur, non eſt originale, nec authē
ticū, ſed exemplū quoddā legitimè ex originali tran
ſumptum, ueluti atteſtanutr ſex fideles notarij ciues
Bononiēſes, qui priuilegiū originale auſcultarūt, &
legerūt, & uiderunt ſigillū, & alia in priuilegiis nece
ſſaria, ut ex inſtrumēto eorū ī ꝓceſſu ꝓducto apertè
65 conſtat, † cui eſt fides indubitata adhibēda, c.cū Ioā-
nes, de fidé inſtru.l.cū precibus, cū ibi no.C.de prob.
l.in exercendis, C.de fide inſtr.& l.ſancimus, cum ibi
not.C.de diuer.reſcr. quoniam illud fuit inſinuatū,
& tranſumptum auctoritate iudicis, & ſecundū mo-
rem ciuitatis Bononiæ, ut in eo habetur, & ideò illi
ſtandum eſt, & de contentis in eo eſt illi fides indubi
tata adhibenda, ad no.in auth.ſi quis in aliquo, C.de
eden.& in c.pen.& fi.de fide inſtr. & melius ꝑ gl. &
doct.in d.l.ſancimus. ¶ Miror ēt non parū de aliis fi
ctis fabulis aduerſariorum, qui in nugis potius, quàm
in ueritate ꝑſiſtunt, ubi.n.eſt hęc falſa latinitas in his
uerbis in fine priuilegij expreſſis, qđ, ut uerius creda
tur, ſigilli noſtri impreſſionē ſubtus locauimus, uelu
ti tàm in originali, quàm in legitimè trāſumpto ſcri
ptum reperitur; & ſi fortè in exemplari ſumpto, ex
tranſumpto, quod fuit domino aduocato Lactantii
exhibitum, dicebatur ſigilli noſtri impreſſione ſub-
tus locauimus, ob hoc tamen priuilegium ipſum nō
debet dici nullum, tum quia ſtandum eſt originali,
ſeu exēplo authētico, & legitimè trāſumpto, in quo
dicitur, qđ ut uerius credatur, ſigilli noſtri impreſſio
nem ſubtus locauimus, non autem exemplo ſimpli
citer tranſcripto, ut in d.aut.ſi qs in aliquo, tum ēt qa
& ſi in ipſo originali ita diceretur, hoc potuiſſet cō-
tingere errore tranſcribētis, qui cum debuiſſet ſcri-
bere impreſſionē, ſcripſit impreſſione ſine ultima li
tera m. cuius omiſſio nihil facit, nec in conſideratio
ne eſſe dēt, ut inquit textus in c.ex parte, de fide inſtr.
ubi caſus. ¶ Quoad id, quod dr̄ de ſubreptione, & de
præiudicio aliorum, reſpondetur, ꝙ de ſubreptione,
& de præiudicio aliquo non cōſtat, nec probatū fuit,
ꝙ tempore conceſſi priuilegij loca, ꝑ quæ aqua de-
currit, & in quib.riuus ille fuit poſitus, fuerint ali-
cuius particularis, ſeu priuatæ perſonæ, ꝓut erat ne-
ceſſariū allegāti ſubreptionē docere ad inferēdū ſub
reptionē, ſeu præiudiciū, ad not.in d.c.ſuper literis:
65 & † in dubio ea, q̄ nō reperiūtur fuiſſe ī bonis priua-
torū, cēſent fuiſſe ī dominio Imperatoris.l.depreca
tio.ff.ad l.rhod.de iactu.& l.benè à Zenone C.de
97 quad.præſcr. Præterea † ex quo Lotharius Impera-
tor ipſis hominibus ſancti Ioan.ↄceſſit, & donauit
aquā à fontibus uſq; ad Padū, & quatuor brachia ter
reni, & ſoli, ſeu prædii adiacētis ex utraq; pa[illegible]
licet id fuiſſet alienum, & priuatorū, tamen [illegible]
& donatio ualuit ēt ad præiudicium domi[illegible]
adeò, ꝙ ipſi homines ſunt tuti, ut contra eos [illegible]
ſit agi, nec quæſtio aliqua moueri ſuper dict[illegible]
& eius riuo, & alueo iuxta conceſſionem Lo[illegible]
ſed ſi qđ ius alicui in aqua, terreno, & riuo p[illegible]
cōpetiit, fuit illi cōtra ipſum Lothariū, & do[illegible]
perialem infra quadrienniū tantum, & nō p[illegible]
uatū, quæ præſcriptio plus quàm cēties lap[illegible]
clarū eſt: & ideò abſq; alia præſcriptione pr[illegible]
mines fuerunt effecti domini dictæ aquæ, & [illegible]
ius ſibi acquiſiuerunt ēt cum pręiudicio do[illegible]
ſi qui tunc domini prædiorum fuerunt, qđ [illegible]
conſtat, per textum in l.omnes, & in l.benè à [illegible]
68 ne cum ibi no.C.de quad.præſcr.& ideò † [illegible]
eſt ex præſcriptione, non poteſt ex alia cauſa [illegible]
fieri, ut dicit gl.quam omnes ſequuntur in c. [illegible]
ti de præſcriptionib. ¶ Nec eſt uerum, ut ex [illegible]
to dicitur, ꝙ aqua fuerit ſimpliciter conceſſ[illegible]
ad uſum dictorum hominum, quia data, & c[illegible]
fuit in beneficium ipſis hominibus ſimul c[illegible]
69 † qđ idem importat, quod in feudum, & cō[illegible]
illius dominium ſaltem utile fuit in ipſos [illegible]
tranſlatum, ut eſt tex.in c.1.§.beneficiū, in q[illegible]
feu.amit.cū ibi no. uel fit mentio de uſu in [illegible]
gio nō reſpectu aquæ, ſed reſpectu riui, ſeu [illegible]
70 brachiorum adiacentis prædij, prout † de [illegible]
ab utraque parte riui debetur uſus prædii a[illegible]
illi, qui habet ius ducendi aquā iure proprio [illegible]
ſeruitutis, ut in l.refectionis in fin.ff.de com[illegible]
Prior tñ intelligētia eſt ſanior, ſi litera rect[illegible]
tur, ut non ſolum aqua, ſed etiam quatuor [illegible]
prædii adiacētis ſaltem quoad utile domin[illegible]
eſt in beneficium dicantur conceſſa, & ut ip[illegible]
nes liberè, & ſine contradictione decurſu a[illegible]
ſuos uſus deflectere ualeant, Imperator eiſd[illegible]
tuor brachia adiacentis prædii conceſſit, n[illegible]
ibi dicitur, quod aquā, & riuum ſimpliciter [illegible]
ſuos conceſſerit, nam uerba priuilegii hoc n[illegible]
tant, ſed id, qđ ſuperius dixi, ueluti rectè co[illegible]
cōſtare pōt. Ex quibus, ac ēt ex infra ſtatim a[illegible]
infertur, ꝙ cum aqua, ſeu riuus à fontibus u[illegible]
duin quoad dominiū directū, uel ſaltē utile [illegible]
ctorum hominum, qđ ēt clarius demonſtra[illegible]
reſpectu partis aquæ, quā hoīes originalit[illegible]
ex ſuis fontib. quos unà cū prædiis emerūt a[illegible]
dā hominib.cuiuſdā caſtri, prout de his cō[illegible]
ſtrumētis productis, ſequitur, ꝙ Lactātio, ſe[illegible]
licet dicta aqua ſine uoluntate ipſorum ho[illegible]
uti, arg.l.id, quod noſtrum.ff.de reg.iu.& [illegible]
71 in l.aquam, C.de ſerui.& aqua, cū ibi not. [illegible]
propria eſt illius, in cuius prædiis oritur, qua[illegible]
non pōt, nec eam deducere, niſi ex conceſſ[illegible]
mini, uel iure ſeruitutis acquiſitæ, ut ibi, & i[illegible]
& ferè per totum ff.quemadmodum ſerui[illegible]
72 ſi.infra ſtatim allegādis. Nec † obſtat, ꝙ ex q[illegible]
cœpit per prædia Lactantii decurrere, illa [illegible]
cta ſua, & ipſe ea poteſt uti, eamq; diuertere, [illegible]
lit, ad ſuam utilitatem d.l.1.§.illud, & Bar.in [illegible]
nus i.n q.14.in fi.uer. Quia ultra alias reſpō[illegible]
pra dictas, & ea, quæ infra dicam, cōcludo [illegible]
& iura proximè allegata procedere in aqu[illegible]
uſus regulariter eſt publicus, ſeu cōis, ut eſt a[illegible]
minis publici, quæ ſi de flumine publico de[illegible]
illa efficitur eorum omnium, per quorum p[illegible]
currit, ſecus eſt in aqua priuata, hoc eſt qu[illegible]
prędiis priuatorū, ea enim eſt illorū propr[illegible]
illa uti non poteſt, etiam ſi per alienum p[illegible]
decurreret, niſi decurreret per alienum pr[illegible]

llius,qui ius aquę ducendę iure ſeruitutis haberet,nã
tunc is aquam illam poteſt alteri concedere, ex quo
reſpectu vſus, & ſeruitutis, & quia cœpit per ſolum
ſuum decurrere,effecta fuit ſua,ut in terminis uoluit
gl.in d.l.aquam.in fi.uer.ſecus ſi aqua non fuiſſet ei
conceſſa,nec habuiſſet ius aquæ ducendæ iure ſerui-
tutis,quoniam tunc nullo modo poſſet illa aqua uti,
& minus eam alteri cõcedere.d.l. aquam cum ſimi-
libus infra allegandis. Et † ratio diuerſitatis inter
aquam, quæ ex flumine publico ducitur, & illam,
quæ in prædio, ſeu fonte alicuius priuati orit̃, eſt in
prõptu,quia uſus aquæ fluminis publici eſt cõis, ſeu
publicus,§ flumina.Inſtit.de rer.diuiſ.cum uulgari-
bus, & ideò quã primũ prædium meum ingreditur,
mea dr̃ effecta,uſus uerò aquæ priuatæ eſt ipſius pri-
uati,& non cõis,nec publicus, d.l.aquam. & propte
rea quãuis alienũ ingrediatur, nõ efficit̃ illius,niſi is
habeat ius ducẽdi aquã illã iure ſeruitutis,vel cõceſ-
ſionis factæ à domino aquæ,& hæc eſt mera, & uera
intelligentia, ueluti ſupra ẽt dixi.¶ Præterea poſito
pro uero, Lactantium effici dominum aquæ, ſta-
tim quo illa prædia ſua ingreditur, & conſequenter
licitũ ſibi eſſe ea uti,& illam per ſolum ſuum de loco
ad locum diuertere,quod nõ admitto per prædicta,
tamen adhuc dico ipſi Lactantio non licere dictam
aquam diuertere,eam extrahendo in loco, ſeu ex lo
co,in quo ab una parte iuxta riuum eſſent prędia La
ctantij,& ab alio latere eſſent prædia aliorũ vicino-
rum,† quoniam ſi uerũ eſt,vt pars aduerſa fatetur,ꝙ
aqua effecta ſit Lactantij,ſtatim quo prædia ipſius in
greſſa fuit,pariter dicetur effecta vicinorum, ſtatim
quo illorũ prędia fuit ingreſſa: & ideò ſi ex una par-
te riui ſint prædia Lactãtij,& ex alia ſint prædia vici
norũ,tũc aqua in illis locis dicitur eſſe eorũ cõis, &
hoc negari nõ poteſt per ea,quæ aduocati ipſius La-
ctantij adducũt; quibus ſtãtibus neceſſariò ſequitur,
ꝙ ſi Lactantius uellet extrahere aquã ex riuo,ſiue ex
aquæ ductu in illo loco, in quo ab una parte alij uici
ni prædia hẽnt,nõ erit hoc ei licitum inuitis ipſis ui-
cinis,quorũ aqua eſt cõis,quoniam in re cõi melior
eſt cõditio prohibentis, & unus de re cõi non poteſt
quicquam facere inuito alio, ut eſt tex.in l.ſabinus,
& ibi gl.& doct.ff.commu.diuid.& quamuis hoc li-
mitetur multis modis traditis per gl.in d.l.ſabinus,
tamẽ nos ſumus extra caſus limitatos,tum quia uici
norũ aliquo reſpectu intereſt, ut ſupra, tũ quia aqua
non ducitur principaliter ad hoc,ut Lactantius,& ui
cini illa ad molẽdinum faciendũ utantur,& ſic aqua
inter eos non fuit ad hunc vſum deſtinata. Item in
aqua cõi non cadit, nec conuenit refectio, ſicut in
ædificio cõi.Præterea eſt ulterius animaduertendũ,
ꝙ † licet quis re communi uti poſſit aliquibus caſi-
bus,de quibus per glo.& docto.in d.l.ſabinus,tamen
hoc procedit re adhuc exiſtente, & durante cõi in-
ter eos,inter quos erat cõis,ſed alter ex ſocijs, ſeu ha
bentibus rem cõem nunquam poteſt re cõi ita uti,
quòd ex illo uſu utens totaliter dominus efficiatur,
& ſocius ius ſuum amittat, & deſinat eſſe dominus,
& hoc eſt indubitatũ; Sed dominus Lactantius uult
aqua uti illam totam ex loco,& riuo,in quo aqua eſt
cõis, diuertendo, & ducendo per alium nouum ca-
nalem totaliter ſuper ſolo,& fundo proprio facien-
dum,& ſic uicinos, & circumcolentes cõionem di-
ctæ aquæ habẽtes iure,& dominio ipſius aquæ priuã
do,illam aliò, & per ſolum ſuum tantum diuerten-
do, ergo conſtat hoc ſibi de iure non licere: & iſtud
eſt ualidum fundamentũ cõtra ipſum Lactantium,
ex quo colligitur, & infertur præiudicium, & dam-
num uicinorum, & circumcolentium, capiendo dã
num,prout eſt diminutio patrimonij, non autem vt
capitur pro ceſſatione lucri.¶ Et ſtantibus pręmiſſis,
ceſſant plurima alia,quæ in oppoſitum, & contra di-
ctos homines ſancti Ioãnis cõſiderãtur, & pręcipuè
ꝙ ubicunq; certus titulus inualidus, & nullus allega-
tur,tunc ex diuturnitate ẽt tanti tẽporis, cuius initij
memoria in contrarium non exiſtat, titulus ille nõ
conualidatur, nec iuſtus præſumitur,nec tunc habet
locum tex.in l.hoc iure,§.ductus, ff. de aqua quotid.
& æſti. & in c.1.de præſc.in 6.cum aliis ſimilibus ple-
niſſimè ab aduocatis Lactantij deductis, quia licet
plura eſſent ſuper his dicenda, quæ per ſe plenum cõ
ſilium facerent,tamen breuitati ſtudendo,in primis
76 dico,ꝙ in caſu noſtro, † ex quo conſtat de dominio
dictæ aquæ, ut ſupra ſæpius dictum eſt, non eſt opus
ad aliquem temporis curſum recurrere ad not. per
gl.& doct.in c.uigilanti.de præſcriptio.cũ ſimilibus.
77 Præterea † ad acquirendum aliquod ius ex curſu tã-
ti temporis,de cuius initio memoria in cõtrariũ nõ
exiſtit,nõ requiritur aliquis titulus uerus, nec iuſtus,
nec coloratus,nec præſumptus, cũ ex eo curſu ſolo
præſumatur d.c.1.& d.§.ductus.ergo ſi ultra curſum
tanti temporis allegetur aliquis titulus,qui etiã non
eſſet uerus nec coloratus, ſed nullus, & iniuſtus, ꝑꝑ
hoc nõ debet impediri effectus curſus illius tãti tem
poris, tum quia ſine aliquo titulo tẽpus illud ſuum
effectum operatur,ut ſupra,ergo ſi allegetur titulus
nullus, & inualidus,hoc nocere nõ debet,argu.l.uni
cæ,§.1.C.de rei uxo.actio.& gl.in uer. trãſitu, inſt.de
liberti.& ita eſt de mente Alex. in cõſi.6. uol.1.in 2.
col tum quia curſus tanti temporis non prodeſt ad
iuſtificandum titulum, ſed ad præſumendũ titulũ al
legatum,uel titulum ſimpliciter, & conſequenter il
lũ,qui magis prodeſſe poteſt, ẽt ſi non eſſet aliquis ti
tulus allegatus, & propterea allegatio tituli inualidi
78 nocere non dẽt.Et † curſus tanti temporis effectum
ſuum operatur ẽt in caſu,quo de aliquo priori titulo
conſtaret,nã magis inſpicitur curſus illius temporis
ſimpliciter,qñ allegatur, & in eo fit fundamentum,
quam titulus,ueluti ẽt colligitur ex iis, quæ in ſimili
uoluit Bal.in l.malè agitur.in 2.col. C. de præſ.trigin
79 ta anno.¶ Adde conſiderãdũ eſſe, ꝙ † cũ liceat exci
pienti plures exceptiones diuerſas,immò fortè con-
trarias allegare,ad not.in l.nemo.ff.de excep.& con
tra ipſos homines S.Ioannis ſe in dominio aquæ, &
riui fundãtes plura opponerẽtur, & inter alia, ꝙ nõ
80 erant dñi aquarũ, & cũ † probatio dominii ſit diffici
lis,iuxta l.is,qui deſtinauit, ff. de rei uendica. ipſi ul-
tra qđ dicerẽt ſe eſſe dominos aquæ ex priuilegio, &
ex aliis,ut obtinerẽt ẽt in caſu,quo de eorum allega-
to dominio ex priuilegio, & aliis nõ cõſtaret,funda-
runt ſe in dicto curſu tanti temporis, de cuius initio
memoria in cõtrariũ non exiſtit, non ad probandũ,
& iuſtificandũ titulũ ſuum, hoc eſt dominiũ ex pri-
uilegio ſibi ab Imperatore conceſſo acquiſitum, ſed
dicto priuilegio circumſcripto, ꝙ ipſi erant domini
81 ex ſolo curſu illius tanti temporis, † qui per ſe abſq;
alia probatione facit titulũ præſumi,immò de per ſe
dr̃ eſſe titulus,ut dicit tex.in d.c.1.in fi.de pręſc.in 6.
& in d.l.hoc iure, §. ductus: Conſiderandum eſt.n.
82 † ꝙ quando contra præſcribentem eſt ius cõe, ſeu il-
lius præſumptio,quia ei reſiſtat,tunc non ſufficit bo-
na fides,ſed requiritur iuſtus titulus, qui cauſam poſ
ſeſſori tribuat,niſi quis allegaret poſſeſſionem tanti
temporis,de cuius initio memoria in cõtrarium nõ
exiſtit,nam ille curſus per ſe titulum facit, ut proba-
tur in d.c.1.& ibi Dom.& alij, & in c.ad decimas.de
reſtit.ſpo.lib.6.ſi uero ius cõe non reſiſteret pręſcri-
benti,tunc ad præſcriptionem longi temporis decẽ,
uel uiginti annorum ultra bonam fidem requiritur
iuſtus titulus,ut ĩ l.diutina,C.de præſcr.lon.tẽp.& ibi

per

per totum; ad præſcribendũ verò ſpatio longiſſimi
temporis triginta, uel quadraginta annorum ſuffi-
cit bona fides ſine titulo, ita habetur in dictis iuri-
bus, & plenè per Abb. & alios poſt gl. in d.c. ſi diligẽ
ti, & per Dom. de S. Gem. in c. 1. de reſt. ſpol. in 6. Sed
83 † ꝙ quis habeat dominiũ aquę, uel riui certi priuati,
prout priuatum à publico diſtinguitur, iuxta not. p
Bar. in d.l. quo minus, in 1. q. non dicitur eſſe contra
ius cõe, nec ius cõe in hoc reſiſtit, d.l. aquam, & in l.
1. §. 1. cum ſeq. ff. ut in flum. pub. ergo quis proprieta
tem aquę, & riui ſpatio longiſſimi tẽporis cũ bona
fide abſq; aliquo iuſto titulo pręſcribere nõ poterit,
& ideò homines ſancti Ioannis iam diu illius domi-
niũ acquiſiuiſſe dicuntur ẽt abſque alio titulo iuſto,
cũ bona fide fuerint in illius poſſeſſione ẽt cũ aliqua
84 li titulo colorato, quãuis non verò, quoniã † colora
tus titulus, & non habere ſcientiam rei alienę, & lõ-
giſſima poſſeſſio faciũt aliquem cenſeri eſſe in bona
fide, ut habetur in c. vigilanti, & in c. ſi diligenti, de
præſc. per docto. poſt gl. & per Abb. in c. in literis de
85 reſt. ſpol. quãuis † ad præſcribendũ ſeruitutes reales,
& iura incorporalia non requiratur aliquis titulus,
ſed ſola poſſeſſio bonę fidei, ut in l. ſi quis diuturno,
& ibi Bar. ff. ſi ſerui. uendi. Pau. de Caſt. in l. ſi aquam
C. de ſeruit. & aqua, & Bar. in l. 2. §. 1. in 2. col. in uer.
venio ad ſeq. ff. de itin. actuq; priua. & ideo ſi ad iuſti
ficandum præſcriptionem fuit aliquis titulus inuali
dus allegatus, præſcriptio non uitiatur, dũmodo p-
ceſſerit cũ bona fide, quę ſit probata, ſecũdum qđ de
iure probari debet, ut in d.l. 2. §. 1. nam ex ſola credu
litate, hoc eſt ꝙ quis ex aliquibus indicijs, & de audi
tu, ſeu per famã publicam loci crediderit ſe uſum eſ-
ſe iure ſeruitutis, probari dr̃, ꝙ qs ſic fuerit uſus, itẽ
bona fides ſecundũ Dynum ex ſolo vſu longi tempo
ris, & ſecũdum Bar. in d.l. 2. §. 1. præſumitur probãdo
aliquid, propter qđ ille ad ſic credendum motus fue
rit: Sed in caſu noſtro multa cõcurrunt, ex quibus di
cti hoĩes crediderũt, ſe uſos fuiſſe iure proprio, ut ex
deductis in proceſſu cõſtat, ergo &c. ¶ Nec eſt verũ
ſecundũ ea, quę ex oppoſito dicũtur, ꝙ ad hoc, ut ex
curſu tanti tẽporis, de cuius initio memoria in ꝯriũ
non exiſtat, acquiratur dominium, requiratur, ꝙ qs
fuerit uſus iure ſeruitutis per ea, quę uoluit Flor. de
ſancto Petro in l. ſeruitutes in col. 15. ff. de ſer. & Pau.
de Caſt. in l. 1. col. 1. in fi. uer. C. de ſer. & aqua, in uer.
adde quartum &c. item ꝙ uſus fuerit ſciente, & pa-
tiente aduerſario, quia contrarium eſt uerius, nam
87 † per curſum dicti temporis acquiritur, ius, & domi-
nium ſine aliquo titulo, & ex eo bona fides pręſumi
tur, nec requiritur, ꝙ quis ſit vſus ſciente, & patien-
te illo, cõtra quem acquiritur, nec ꝙ fuerit uſus iure
ſeruitutis, ut ex prædictis apparet, & maximè ex tex.
cum ibi not. in c. ſuper quibuſdã, §. pręterea, de uer.
ſi. & expreſsè per Alex. in conſi. 6. uol. 1. & per Fel. in
c. cũ nobis, de præſcr. Præterea hoc uidetur quandã
repugnantiam in ſe continere, uidelicet ꝙ quis fue-
rit vſus, & iure ſeruitutis ad acquirendum rei domi-
nium, cum res ſua nemini ſeruiat, l. vti. frui, ff. ſi vſus
fruct. peta. & habetur plenè per gl. & Bar. in l. 1. ff. de
vſufruct. leg. ſed acquirendam ſeruitutem ex curſu
longi, uel longiſſimi tẽporis requiritur quippe ſcien
tia, & patientia aduerſarij, & ꝙ quis fuerit iure ſerui-
tutis vſus, & ita doctores pręfati loquuntur per iura,
quæ ipſi allegant, non autem loquuntur quoad effe-
ctum acquirendi dominium, nec quãdo quis fuiſſet
uſus tanto tempore, de cuius initio memoria in con
trarium non exiſteret, ex quo uſu tanti temporis do
minium acquiritur, ſicut ex quolibet alio titulo, &
abſque ſcientia, & patientia aduerſarij, & abſque eo,
ꝙ quis iure ſeruitutis, aut alio iure uſus fuerit, ut in

d.l. hoc iure, §. ductus, d.c. 1. in fi. de præſ...
ſuper quibuſdã, §. præterea, iunctis præmi...
acquirendum ſeruitutes reales ſpatio tem...
gi, uel longiſſimi requiritur bona fides, & ...
rit vſus iure ſeruitutis, & ſciente, ac patien...
rio, & ita loquũtur Flo. in d.l. ſeruitutes, & P...
in d.l. 1. & hoc expreſsè uoluit Alex. in d. co...
1. & habet̃ per Fel. in c. cũ nobis, de præſcr...
col. & per Dec. in conſi. 85. in 2. col. & co...
uerbis Pau. de Caſt. in d.l. 1. & eſt uerisſim...
que in hoc, qui rectè ſentiat, contradicit, ...
ctorum approbatorum benè conſideren...
ex eo, ꝙ homines ſancti Ioãnis dicta aqua, ...
ripis certo modo uſi fuerint, ut ex proceſſ...
dicitur probari, ꝙ ipſi iure ſuo, & bona fid...
rint, ut colligit̃ ex ijs, quæ uoluit Bar. ĩ d.l. 2. ...
itin. actuque priua. quãuis hæc nõ ſint aliq...
ceſſaria, qñ quis ſe in curſu tãti tẽporis, de ...
88 tio memoria in cõtrariũ nõ exiſtit, fundar...
tali curſu non acquiritur tanquam ex pręſc...
nec ex tempore, ſed ex præſumptione con...
quæ ex lapſu tanti temporis reſultat, ut di...
Caſt. in l. ſeruitutes, in fi. pen. col. ff. de ſeru...
eſt alius intellectus, nec Fel. in c. de quarta, ...
lum. uerſi. uel concorda, extra de præſcri...
contrarium uoluit, ſed uoluit, ꝙ licet ex cu...
uel longiſſimi temporis nõ acquiratur ſe...
aliud ius incorporale, niſi ſciente & patie...
ſario, ut ibi ẽt Fel. dicit, & uolunt doct. ſupr...
Paul. de Caſt. & alij in l. 1. C. de ſeruit. & aq...
l. ſeruitutes la grande, ff. de ſeruit. & Bar. in ...
89 de itin. actuque priua. cum ſimilibus, tam...
in curſu tãti temporis, de cuius initio me...
rium non exiſtit, ſe fundat, nõ requiritur ſc...
patientia aduerſarii, quia tũc ẽt cõtra igno...
rere, locumque habere põt, ut uolunt doct...
ter ĩ locis allegatis, & maximè Rom. in d.l. ...
ff. de aqua plu. arc. Nec uoluit ibi Fel. ꝙ cur...
tẽporis, de cuius initio memoria in cõtrari...
tat, nõ poſſit contra ſcientes locũ habere, ...
tra ignorantes, qa ſi hoc uellet, ualde errare...
let id, quod nec doct. nec Pau. in d.l. ſeruitu...
alii dicunt, ſi enim talis curſus tanti tempo...
contra ignorantes hẽt, multo magis cõtra ſc...
argum. l. 1. cum ibi not. C. qui admitti, & in l. ...
teſt, ff. de reg. iu. & habetur not. per Alex. in ...
6. & per Fel. in c. cum nobis, in 1. & 2. col. de ...
ubi infinita ad hoc allegãt, & præſupponu...
90 mum eſſe, † ꝙ etiã contra principem ignora...
ra imperij poſſunt acquiri abſque eo, ꝙ al...
bata fuerit bona fides, uel ſcientia, & patien...
cipis, uel ꝙ probatum fuerit, ꝙ quis fuerit ...
ſuo, uel ſeruitutis, nam ſimplex curſus tanti ...
ris ſupplet omne id, qđ in curſu lõgi, uel lon...
tẽporis requiritur, ut habetur per Dom. & al...
cto. in d.c. 1. de pręſcr. in 6. per Rom. in d. §. de...
& per Dec. in d. conſi. 85. in 2. col. cũ aliis pr...
tis. ¶ Non aduerſatur ẽt hominibus ſancti ...
91 ꝙ cum ſimus in materia regalium, quoniam ...
re ius ducendi aquam dicitur de regalibus, ...
tur in c. 1. quæ ſint regalia, & ibi Andr. de Iſer...
mus feudiſta in uer. flumina, ex curſu lõgiſſim...
ris dicti homines non potuerunt ius, ſeu do...
illud acquirere, niſi principe ſciente, & pati...
ideò illius ſcientia, & patiencia probari de...
ſeruitutes la grãde, & ibi gl. cum ſimilibus, ...
92 detur primo, quòd † illud uerum eſſet, qñ ...
ſe in curſu longi, uel lõgiſſimi tẽporis fund...
cus ſi fundarẽt ſe, prout ſe fundãt in curſu ...
ris, de cuius initio memoria in ꝯrium non ...

prædicta, & hæc eſt uera, magisq; cōmunis opinio, à qua in cōſulēdo, et iudicādo nō eſt recedēdū, quicq̄d dicant tractātes, ſi cōtrariū ſcripſerūt, quoniā nos ſequimur sēper doctores antiquos approbatos ī lecturis, omiſſis repertorijs, & tabulis. Præterea † habere ius fluminū, & dādi ius ducēdi aquā ex flumine publico, & nauigabili, uel ex quo aliud flumen ſit nauigabile, dicitur de regalibus, ut in d.c. 1. ibiq́ue And. & alij: Sed nos loquimur de riuo quodā, ſeu canali priuato, nō autē publico, nec nauigabili, q̄d nō dicitur eſſe de regalibus, ut ibi, & ideò dominus aquæ, in cuius fundo oritur, uel q̄ aliter eſt dominus, poteſt ius aquæ ducendæ concedere, & ſine ſuo conſenſu alius nō poteſt illam aquam extrahere, d.l. aquā cū ſi. aliàs ſupra allegatis. ¶ Non obſtat etiam id, quod cōtra dictos homines allegatur, ꝙ poſito abſque præiudicio ueritatis aquā dicti riui, & canalis eſſe ipſorum hominum propriam, tamen Lactantius no poterit prohiberi molendinum in ſolo ſuo ſuper dicta aqua ædificare, uel illam ex canali extrahere gratia dictū molendinum faciendi etiam abſque licentia, & uoluntate ſuperioris, cum iniquum ſit hominibus denegare id, quod pecoribus, & auibus denegari nō poteſt, ut uoluit Bal. in quodam ſuo conſi. 463. & Homod. in conſi. 91. quia reſpondetur primo hoc locum ſibi nō uendicare in hac ciuitate, eiusq́ue comitatu, ubi per ſtatura, & prouiſiones nulli licitum eſt molendinum ſuper aliqua aqua, ſeu in aliquo loco ædificare, niſi de conſenſu, & uoluntate Regiminis. Secundo dico, ꝙ † an ſuper flumine publico, uel de eius aqua poſſit molendinum fieri ſine licētia, & uoluntate ſuperioris, ac principis, recurrendum eſt ad ea, quæ uoluit Bart. in d.l. quo minus in 2. quæſtio. nam regulariter tanquam hoc ſit de regalibus principis, requiritur licentia illius, uel alterius ſuperioris, uel ꝙ quis habuerit molēdinum per tantū tempus, de cuius initio memoria in contrariū non exiſtat, ut uoluit Bal. in rubr. ff. de rerum diuiſ. in 3. colum. Sed tamen ſi flumen non ſit nauigabile, poteſt quis molendinum de aqua illius facere, quia uſus fluminū eſt publicus, dummodo ſine iniuria uicinorū fiat, ut ibi per Bar. & Paul de Caſtr. in d.l. ſeruitutes la grande in 3. col. in fin. uer. & per And. de Iſer. in d.c. 1. quæ ſint regalia in uer. flumina. At † quando aqua eſſet propria alicuius, & canalis ſeu riuus eſſet priuatus, & ſic eius uſus eſſet ſingulorum, tūc nulli licet ſuper illo canali, ſeu ex eius aqua molendinum facere abſque licētia, & uoluntate ipſius domini, etiam ſi realiter nullum domino præiudicium, ſeu incommodum inferretur, quoniā † deteriorē domini cōditionem quis facere dicitur etiam in meliorem ſtatū rem commutando, quando id contra uoluntatem domini facit, l. fin. ff. de uſu. & habit. & l. hactenus in fin. ff. de uſufruc. cum ſi. ubiq́ue allegatis, & in hoc caſu allegata in cōtrarium locum non habent: & id Bar. expreſsè ſentit, in d.l. quo minus in 1. quæſt. qui † in caſu, quo flumen eſſet priuatum alicuius, dicit, ꝙ ſi quis uult facere molendinum ſuper meo canali, ſeu flumine priuato, in quo molendinum prius habebam, poteſt, ſi flumen, & eius aquæ ſint etiam illius, & ſic ſint communia, & ratio eſt, quia licitum eſt omnibus communionem habentibus molendinum facere, cum re communi ad uſum deſtinatum uti dicantur, argumento l. ſabinus cum ibi not. ff. commu. diuidun. cum ſimilibus, quæ habentur in cap. cum omnes extra de conſtitut. ergo ex uerbis Bart. ibi claræ infertur, ꝙ ſi aqua, & flumen non eſſet utriuſque, ſed ſolum alterius, uel primi habentis molendinum, tunc nō liceret ſecundo molendinū facere, arg. d. l. aquam cum ſimilibus, quia † in meo, & de meo quis non poteſt ad libitum ſuum me inuito diſponere, non conſiderata aliter vtilitate mea, nec volētis aliquid in meo facere, ad tradita per Bartol. Alex. & alios in l. 1. §. nunciatio ff. de noui oper. nuncia. glo. in l. de pupillo §. meminiſſe, ff. eodem titulo l. quemadmodum §. 1. cum ſimilibus ad hoc allegatis per Barto. in d l. quo minus in 7. quæſt. circa fin. & eſt tex in d.l fin. ff. de vſu, & habit. ibiq́ue gl. & doct. omnes, & in d.l hactenus, in fin. cū ibi not. & ita debent intelligi ea, quæ uoluit Bald. in rubr. ff. de rerū diuiſ. in 3. colum. ¶ Nec obſtat, quòd id, quod pecoribus, & auibus eſt conceſſum, eisq́ue denegari non poteſt, non debet dici ipſis hominibus prohibi-
99 tū, quia † fateor hoc in paribus terminis, nam pecoribus, & auibus nō eſt prohibitum vti aqua ad uſum naturæ neceſſarium, ſimiliter hominibus hoc debet dici conceſſum, & nullus id negat, & probatur in l. fi. de riuis, & in l. 1. §. 1. ff. de fonte, ſed pecoribus, auibus, & alijs brutis non eſt permiſſum molendinum, ſeu aliud opus facere d.l. fin. ergo ſi hoc hominibus, & ipſi Lactantio denegetur, non dicetur eorum cōditio deterior, quam ſit conditio brutorum. Item pecora, & bruta viūtur aqua abſque præiudicio dominorum aquæ, ſeu alterius, quod quidē in caſu noſtro non contingeret, vt ex prædictis clarè conſtat. ¶ Nō obſtāt ea, quæ de refectione molēdini dicūtur, quòd licitum ſit ipſi Lactātio antiquum molendinū dirutum, & deſtructū deficere, argum. l. chirographis, ff. de admin. tuto. cū ſimilibus allegatis p̄ Iaſ. in l. 2. in fi. prin. ff. ſoluto matrim & eorum, quæ habentur in c. cū acceſſiſſent de conſti. & quæ ſupra ad propoſitum allegaui, & tanto magis, quia quòd Lactātius molendiū ædificet, maiorem conſequetur vtilitatē, quam ſibi aduerſantes damnū habeant in impediendo tale ædificium, arg l. 1. §. plerunque, ff. ne quid in flum pub. & in l. 1. in fin. cum ſequen. & ſequen. ibiq; glo. & Bart. ff de riuis, & per Deci. in cōſil. 244. Item ex huiuſmodi refectione molendini dicitur vtilitas publica prouenire, ergo Lactantio illud ædificare licitum erit, quia et ſi ex ijs, quæ ferè circa principium dicta fuerunt, reſponſio colligi poſſit, tamen iterum etiam breuiter reſpondeo, in primis quòd non conſtat, nec legitimè probatum fuit de aliquo alio antiquo molendino. Secundum poſito aliud antiquum molendinum ibi fuiſſe. tñ dico hanc nō eſſe refectionē, ſed nouā cōſtructionē alterius molēdini, & ideò conceſſa dici nō debet per ſupra latius dicta. Tertio quāuis dictum molēdini potuiſſet refici per ea, quæ
100 in contrarium adducuntur, tamen † ex quo illud fuit penitus dirutū, nec facies molēdini apparet: talis refectio debuit fieri infra annū à die, quo fuit totaliter dirutum, ut not. declarat, & tenet Bar. in d.l. quo minus in q. 15. & eſt text. ibiq́ue Bar & Ang. in l. fi. ff. de
101 uſucap. & ſupra plenius dixi. Et † id, quod dicitur de maiori vtilitate primo procedit, quando quis vellet ædificare, ſeu conſtruere in flumine publico gratia tuendi propria prædia, vel ædificia, ne impetu fluminis deſtruātur, aut dāna patiantur, & ita propriæ loquitur tex. in d.l. 1. §. plerunque, nō autē ut quis poſſit ſimpliciter aliquod opus facere, ex quo maius commodū haberet, & conſequeretur, quā aduerſarius incōmodū, niſi eſſet talis, q̄ ius ducēdi aquā rōne ſeruitutis ſibi ꝯceſſæ haberet, nā pōt curſū aquę mutare, ſeu aquā eleuare, aut allud ſimili facere, qñ ex hoc ipſe maiorē vtilitatem cōſequeretur, quā dominus dānū, & incōmodū, aut hoc faceret propter vrgētem neceſſitatem, vt eſt tex. qui ſic debet intelligi, in l. 1. §. fin. cū ſequen. & ſequen. & ibi gl & Bar. ff. de riuis, & habetur per gl. in l. refectionis ff. cōia prædio. ergo regulariter, & ſimpliciter ꝓpter maiorē vtilitatē